

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Мэкъу-мэщым гъэхъагъэхэр зэрэщишъыгъэхэм, илъэсыбэ хьугъэу гуетыныгъэ фырилэу юф зэришлэрэм афэшл Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытху тхылъ фагъэшъошагъ **Чыназыр Эдуард Рэмэзан ыкъом**, муниципальнэ образованиеу «Красногвардейскэ районым» имэкъумэщышлэ (фермер) хьызмэтшлалэ ипашэ.

Кытклэхуэхэрэ ныбжьыклэхэм яегъэджэрэ яплунрэклэ гъэхъагъэхэр зэрашыгъэхэм, Адыгэ Республикэм инарднэ хьызмэт юф щызышлэшт кадрэхэм якъэгъэхъазырын ялахышхо зэрэхашыхэрэм афэшл Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Щытху тхылъ афагъэшъошагъ ГОУ НПО-у «Профессиональнэ училищэу N 4-м» икклэегъэджэхэм.

БЮДЖЕТХЭМ яЮфыгъохэм атегушылагъэх

Тэхутэмыкъое районым, къоджэ, поселкэ псэуплэхэм ябюджетхэм яхахъохэм яЮфыгъохэм афэгъэхьыгъэ зэ-луклэр къуаджэу Тэхутэмыкъуае щыклуагъ. Республикэм муниципальнэ образование пстэуми ащ фэдэ зэлуклэхэр ащызэхашэх.

Адыгэ Республикэм финансхэмкэ иминистрэ игуадзэу Т. В. Косиненкэр, Тэхутэмыкъое районым ипашэу Р. Хь. Пшыдатэкъор, республикэ, район хэбзэлахъ къулыкхуэхэм, БТИ-м яспецалистхэр, чыплэ зыгъэорышлэжьынымкэ органхэм япашэхэр ыкли нэмыкхэр мы зэлуклэм хэлэжьагъэх.

Юфгъабзэр къызэлэуихызэ, Косиненко Татьяна зэрэхигъэуэфыкыгъэмкэ, тыкызытегушылэрэ лъэныкъохэмкэ Тэхутэмыкъое районыр Адыгеим апшгъэрэ чыплэхэр щызыубытыхэрэм зэу ащыщ. Гушылэм фэшл, блэкыгъэ мээитфым къыклоцл хэбзэлахъхэм ягъэоинклэ мыщ гъэхъэгъэ шлуклаехэр шашыгъэх. Адыгэ Республикэм финансхэмкэ иминистрэ игуадзэ джаш фэдэу къызэриуагъэмкэ, Тэхутэмыкъое районым иэкономикэ псынклэу зэхъокыныгъэшлхэр фэхъух, чыгу лах

пэпчъ мыщ акылыгъэ хэлъэу шагъэфедэ. Татьяна Василий ыпхур муниципальнэ образованием ипашэхэм къаджагъ гъэхъагъэу ашыгъэхэм къащымыуцунхэу, нэмык хэ-кыплэхэм алыхуэхуэ. Гушылэм пае, хэбзэлахъхэр зытырамылхъэгъэ унэгъо мин 15-м ехур джыри районым шатхыгъэп.

Докладым фэгъэхьыгъэу мы зэлуклэм къыщыгушылагъэх Адыгэ Республикэм финансхэмкэ и Министерствэ иотдел ипашэу Ф. К. Бысыджыр, Адыгэ Республикэм и Комитетэу чыплэ зыгъэорышлэжьынымкэ органхэм адэлажьэрэм специалист шхьалэу Д. Н. Долэр, район хэбзэлахъ къулыкхуэм илэшхэтетэу А. В. Нарулиныр, Тэхутэмыкъое, Афысыпэ къоджэ псэуплэхэм япашэхэу М. Хь. Мышгъэр, А. Б. Дзэлыр ыкли нэмыкхэр.

Зэлуклэм икклэххэр зэфихысыжхэзэ, районым ипашэу Р. Хь. Пшыдатэкъом хигъэуэфыкыгъэ ипсэуплэ, ирайон, иреспубликэ нахьыбэу шлуагъэ къафихыным фэшл хэти къыфэгъэзэгъэ чыплэм шлуагъэ къытэу юф зэрэщишлэн фаер.

ТЫРКОО Мурат.

УШЭТЫНХЭР бэмэ афэтыгъэп

Адыгэ Республикэм гъэсэныгъэмрэ шлэныгъэмрэклэ и Министерствэ иколлегие зичэзыу зэхэсыгъоу тыгуасэ илагъэр зэришагъ министрэу Беданыкъо Рэмэзанэ.

Клэлэегъэджэ сэнэхъатым имэхъанэ обществэм зыкыщегъэлэтыгъэным пае АР-м гъэсэныгъэмрэ шлэныгъэмрэклэ и Министерствэ мэлылфэгъум и 22-м къыщегъэжьагъэу жьоныгуаклэм и 31-м нэс зэхигъэ республикэ зэнэкъокъоу «Цыфыр плугъэныр» зыфиорэм изэфэхьысыжхэм къэзэрэугъоигъэхэр апэ атегушылагъэх. Адыгеим муниципальнэ образованиехэм якклэегъэджэ 68-мэ яЮфшлагъэхэр зэнэкъокъум къырахыллагъэх, ахэм ащыщэу 18-р жюрим хигъэуэфыкыгъэх. Анахъ дэгъоу зыкызыгъэлэгъагъэхэм Беданыкъо Рэмэзан афэгушлуагъ, дипломхэр, рэзэныгъэ тхылхэр ыкли шлухъафтынхэр афигъэшъошагъэх.

Джаш фэдэу Къыблэ федеральнэ шлолырым хэхьэрэ субъектхэм якклэеджаклохэу я 9—11-рэ классхэм арысхэм азыфагу щызэхашэгъэ зэнэкъокъоу «Цынгъончъэным иеджапл» зыфиорэм теклоныгъэр къыщыздызыхыгъэ Джэджэ районым икомандэ министрэр фэгушлуагъ, кубокыр ыкли щытху тхылхэр аритыжыгъэх. Къа-

лэу Саранскэ щыклошт Урысые зэнэкъокхуэхэм ахэлэжьэнхэу тиныбжьыклэхэм фитыныгъэ ялэ хьугъэ.

Гъэсэныгъэм иучреждениехэу Адыгеим итхэр мыгъэ къэзыухыгъэ клэлэеджаклохэм атыгъэ экзаменхэм (ЕГЭ-м) зэфэхьысыжхэу афэхуугъэр ары Юфыгъо шхьалэу зэхэсыгъом къыщалэтыгъэр. Я 11-рэ классхэр пштэмэ, зклэми атын фэе урысыбзэр республикэм нэгырэ 2966-мэ шатыгъ. Зэрагъэуэфыгъэмкэ, предметым хэшылк фызилэу алытагъэр балл 36-рэм къэзыгъэхуэхэрэр арых. Экзаменыр нэгыри 194-мэ афэтыгъэп. Мыгъэ гурыт баллыр 56,44-м нэсы. Ар гъэрэкlorэм елытыгъэмэ, процент 1,03-клэ нахъ макл. 2010-рэ илъэсым гурыт баллыр процент 57,47-м нэсыщтыгъ. Хысапыр клэлэеджакло 2820-мэ атыгъ, ахэм ащыщэу 207-мэ ушэтынхэр аклушгъуэгъп. Гурыт баллыр 48,71-рэ мэху. Блэкыгъэ илъэсым къэгъэлэгъонэу цылагъэхэм ар анахьыб. Обществознаниемкэ, биологиемкэ, геограfiемкэ, информатикэмкэ, лэклэб къэра-

лыгуабзэхэмкэ, гъэрэкlorэм елытыгъэмэ, ушэтынхэр нахъ дэу тикклэеджаклохэм атыгъэх. Нэмыкл предметхэмкэ гурыт баллхэр нахьыбэх. Дэо тхылхэр нэгырэ 303-мэ къа-тыгъ, ахэм ащыщэу агъэрэ-загъэр 58-рэ. Балли 100 къэзы-хыгъэу республикэм шагъэ-уэфыгъэр зы нэгыр, ащ физикэр ытыгъ.

Я 9-рэ классхэмкэ экзаменхэм зэфэхьысыжхэу афэху-гъэхэм коллегием хэтхэр нэ-ужым атегушылагъэх.

2011-рэ илъэсым Юныгъом и 1-м къыщегъэжьагъэу клэлэ-егъэджэхэм ялэжапклэ къы-зэралэтыштым, 2011 — 2012-рэ илъэс еджэгъухэм гурыт еджа-плэхэр афэхъазырынхэм пае шлэгъэн фаехэм, гъэсэныгъэм исистемэ имодернизацие, Уры-сыемрэ Адыгеимрэ якъэра-лыгъо тын лъаплэхэр зыфа-гъэшъошэшт клэлэегъэджэхэм якыхъхын, нэмык Юфыгъо-хэм зэхэсыгъом хэлэжьагъэ-хэр ахэплэагъэх, унэшго гъэн-фагъэхэри ашыгъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

Нэбгырищ кыыхахыгъ

Урысые политическэ партией «Единая Россия» зыфиорэр кIэщакIо зыфэхъугъэ региональнэ проектэу «Молодежный праймериз» зыфиорэр джырэблагъэ Мыекъяупэ щызэфашыжыгъ.

Партием ишгъолгыр гъэцкIэкIо комитет ипашэ игуадзэу ХьокIо Аслъан зитхьамэтэ жорим политсоветым исекретарь игуадзэу Къэрэтэбэнэ Мыхамодэ, муниципальнэ образованиехэм ялофышIэхэу Артур Челокян ыкIи Сергей Сороколатовыр кыыхыгъэх. Мыхэм ищыкIэгъэ Iофтхьэбзэ зэфэхьафхэр шапхьэхэм атэгъу зэ-

хашэнхэ альэкIыгъ ыкIи ахэр зэрэклаугъэхэм язэфэхьысыжхэр сайтым игъэклотыгъэу кырагъэхьагъэх.

ТекIоньгъэр мыщ кышчыдзыхыгъэхэр бэдзэогъу мазэм щыIэщт зэнэкIокъум, «Народный праймериз» зыфиорэм, хэлэжънэхмкIэ фэгъэклотэныгъэхэр яIэщтых. Ащ имыза-кьоу, Адыгеим икъэралыгъо

ыкIи муниципальнэ къулыкъухэм ярезерв кадрэхэм ахэр ахагъэхьащтых. Ар къылуагъ проектум икураторэу Кьонэ Юрэ. Джащ фэдэу «Молодежный праймеризум» ныбжьыкIэхэм зэхэщэн IофхэмкIэ IэпIэсэныгъэу ахэлгыр къагъэлъэгъон ыкIи республикэм иобщественнэ-политикэ щылаклэ хэханхэ амал къареты.

«Оптимисты» музей щыIагъ

Офицерхэм я Унэ щызэхэщэгъэ оредыIо купэу «Оптимист» зыфиорэм иконцерт программэ анахьэу зыфэгъэхьыгъэр Хэгъэгъу зэошхом илэхъан аусыгъэгъэ оред зэфэхьафхэр арых. ДзэкIолI шъуашэкIэ фэпагъэхэу, наградэхэр абгъэхэм къахэжыуыкIыхэу ветеранхэр сценэм кызытэхьэхкIэ, еплгыхэрэр бэрэ Iэгу теох. Хорым хэтхэм янахьыбэр бзылфыгъэх, хулыфыгъэхэр нэбгырэ зытфых фэдиз, пстэумкIи ахэр нэбгырэ 25-рэ мэхьух.

Мыщ хэтхэр, зэкI пIоми хьунэу, Хэгъэгъу зэошхом иветераных, заом илэхъан ныбжьыкIэ дэдэхэу тылым щылэжыагъэх. Колхоз губгъом итыгъэх, заводхэмрэ фабрикэхэмрэ Iоф ашашагъ. Ахэр къаушыхьатыхэу юбилей медаль зэфэхьафхэр абгъэхэм къахэжыуыкIых. Анахь медаль лъапIэу къафагъэшъошагъэхэм ащыщ «За доблестный труд в Великой Отечественной войне 1941 — 1945 гг.» зыфиорэр. ОредыIо хорым хэт хулыфыгъэхэр офицерхэу дзэ къулыкъум кыыхэкIыжыгъэхэм

ащыщых. Баяным къезыгъэлорэ пшынауи ягъус, хорым бзылфыгъэ дирижер иI.

Мы купыр мэфэклI мафэхэм офицерхэм я Унэ кышчатхэр концертхэм ренэу ахэлажэ. Ветеранхэм яреспубликэ Совет зэхыщэгъэ лектор купым игъусэу икIыгъэ илэхъым, джащ фэдэу мы илэхъым пыкIыгъэ мзыхымы «Лыхъужыныгъэм иурокхэм» ахэлэжыагъ. Лектор пэпчы кызытегушыIэгъэ темэм диштэу Хэгъэгъу зэошхом илэхъан аусыгъэ оредхэу «Священная война», «Три танкиста», «Катюша», «Артиллеристы» зыфилохэрэр ыкIи нэмыкI оред дахэхэр къызалохэкIэ, кIэлэеджакIохэр бэрэ Iэгу къафтыгох.

Лекторхэм ягъусэу «Оптимисты» район пстэумэ ащыIагъ. Мы илэхъым ащ хэтхэр станицэхэу Ханскэм ыкIи Дондуковскэм, къутырхэу Северскэм ыкIи Гавердовскэм, къуаджэхэу Блащэпсынэ, Хьатыгъужыкыуае, Хьатикыуае, нэмыкIэхэми анэсыгъэх. Мыекъяупэ дэт гурыт еджапIэхэм ащыщхэм яеджакIохэми аIуылагъэх.

Джырэблагъэ ветеранхэм яреспубликэ Совет ыпкь кыкIэу «Оптимисты» КъокIыпIэм имузеу Мыекъяупэ дэтым экскурсие фэдэу кIуагъэ. Ветеран купыр экспонат гъэшIэгъонхэм зяплыхь нэуж зэлашIэрэ модельер IэпIэсэу СтIашъу Юрэ иIэшIагъэхэр къызцагъэлъэгъорэ залым чIащагъэх. Дизайнер цIэрыIом иIэшIэгъэ щыгын гъэшIэгъонхэр къызяплыхьахэхэм, Юрэ иIэшIагъэхэр зыфэдэхэр, мэхъанэу яIэр, адыгэхэм яшъошэ гъэшIэгъонхэм хьышъэу апылгыр IупкIэу къафиIотагъ.

ЕгъашIэм амылэгъугъэ щыгын шъошэ дахэхэу адыгэ лъэпкъым ижыкIэ илагъэхэр ветеранхэм лъэшэу ашIогъэшIэгъоныгъэх. КъэкIолIагъэхэм яупчIабэхэм яджэуапхэр СтIашъу Юрэ къаритыжыгъэх. ГушыIэ дэхабэу дизайнер IэпIэсэу пае къаIуагъэхэми къаушыхьаты адыгэ лъэпкъым икультура дэхэ дэдэу модельер цIэрыIом къызэригъэ-лъагъорэр.

ШЫМЫГЪЭХЪУ Мурат.
Ветеранхэм яреспубликэ Совет ипресс-секретарь.

Чапыч 50-р лъапIэу ащэфыщт

1896-рэ илъэсым къыдэкIыгъэ чапыч 50-р зилэжъ щылэмэ, лъапIэу непэ пщэн плъэкIыщт.

1896-рэ илъэсым Николай II-р пачыхьагъум тыхагъ. Ащ ехьулIэу Санкт-Петербург дэт ахышIэ «Щагум» тыжыным хэшIыкIыгъэ сомэхэр къыдэкIыгъагъэх. А охьтэ дэдэм сомэ къызэрыкIоу паупкIыгъагъэр бэкIэ нахьыбагъ. Ау илъэс зэкIэлъыкIохэм къыдэкIыгъэ ахышэ зэфэхьафхэр зыгугоирэ цIыфхэм (нумизматхэм) анахьэу ашIогъэшIэгъоныр а илъэсым къыдэкIыгъэ чапыч 50-р ары. Ахэм зэхашэрэ аукционхэм чапыч 50-м осэшхо щыриI. Ар анахь макIэу къалэ-кIахьэхэрэм ащыщ ыкIи къыдагъэкIыгъэм ипчъагъэ ашIэрэп.

Тыжыным чапыч 50-м грамми 100 къышчэчы-щтыгъ, иинагъэкIэ (диаметрэр) миллиметрэ 26,75-рэ хьуштыгъ, ыцакIэ (ыгъунэхэм) тетхагъэ илагъ. Ахышэр Санкт-Петербург къышчэдыкIыгъ ыкIи цIыфышхьэ зытетхэм ащыщ. Зы лъэныкъом пачыхьэм исурэт, адрэ лъэныкъом шхьытIу зышIот бгъэж атешыхьагъ.

Ахышэу къыдэкIыгъэм итираж агъэунэфын альэкIыгъэп, ау ащ ипчъагъэ зэгъэпшэнхэр ашIызэ непэ къалыгътэ. КъызэралорэмкIэ, сомэныкьор сомэм нахь макIэу къыдагъэкIыштыгъ. 1896-рэ

ильэсым тыжыным сомэу къыдагъэкIыгъэм ипчъагъэ 12000000-рэ хьуштыгъ. Ащ ызыныкьо нахь чапыч 50 къыдамыгъэкIыгъэми, пчъагъэр 6000000 хьун фае. Ахэм ащышхэр непэрэ мафэми кынынэсынхэу щытыгъ. Непэ чапыч 50-у 1896-рэ илъэсым къыдэкIыгъэм изытет уигъэрэзэнэу щытмэ, ащ сомэ мин 15 ыосэщт, ау ар аукционхэм бэрэ ащыбгъотыщтэп.

Ахышэр хьокIыгъэу е ищыгъэ чIыпIэхэр иIэхэмэ, ащ ыуасэ лъэшэу къелыхы ыкIи сомэ 250-м ехьурэп.

Сурэтым итыр: **сомэныкьоу 1896-рэ илъэсым къыдэкIыгъэм ыбгъуитIу ятеплъ.**

Адыгэ быракъыр Адыгэ Республикэм къыфигъэшъошагъ

Къэбэртэе пшъашъэу Мэз Каринэ зынахь лъагэ чIышхьа-шъом темыт къушхьэу Эверест ышхьэшыгу зэрэдэкIолагъэр адыгэ пстэу дунаим тетхэм псынIкIэу зэлашIагъ. Къызегъэ-зэжыым, ащ дахэу зэрэпэгъо-кIыгъэхэр ыкIи зэрагъэшIуагъэр бэмьшIэу тигъэзет кыыхьагъ.

Нэужым Каринэ Дунэе Адыгэ Хасэм иофис рагъэблэгъагъ, ар зэрагъэлъэгъунэу ыкIи нэлуасэ зыфашынуу кы-зэхьагъэхэм къушхьэ лъагэм идэкIоен зэрэмыпсынIагъэр ащ къафиIотагъ. Ау сыд фэдиз кыин ыльэгъугъэми, Каринэ адыгэ бы-ракъыр Эверест ышыгу папцIэ нигъэсын ыльэкIыгъ.

— Къушхьэм идэкIоен кысфэкиныгъэ дэдэу сфэлэ-щтэп. ЕтIани а гъогу мыпсынIэм Къэбэртэе-Бэлыкъар Республикэм щыщ кIэлитIу сашыIулагъ. Ахэм апэрэ Эверест «зэраштэ-щтыгъэр». Сыгу къыдащэгъ, къушхьэм сыдэкIоенэу гу зэрэтепIыхьагъэмкIэ кызды-рагъэштагъ, — еIо Каринэ.

Пшъашъэм фэгъушIонэу цIыф зэхэхьэм къэкIуагъэхэм Iэпы-Iэгъу кыфэхьугъэ адыгэ кIэлэ спонсорхэри ахэтыгъэх.

Каринэ Америкэм кыкIыгъэ альпинист бзылфыгъэ купым къушхьэм нэлуасэ щыфэхьугъ,

ахэм Пакистан щыIэ къушхьэ лъагэу К-2-м зэдыдэкIоенхэу рагъэблэгъагъ.

Альпинисткэ ныбжьыкIэм гухэлъышIоу ышIыгъэм зIуыкIэ-гъум ышхьэ кышчырихыгъ — ащ къалэу Налщык альпинист клубэу «Альп» зыцIэщтыр кы-щызIэуихын имурад. Оборудо-ваниеу клубым чIингъэуошщтыр кышчэфыгъах, ащ изэгъэгъо-тынкIи чIыпIэ бизнесменхэр IэпыIэгъу кыфэхьугъэх. Клубым илъэсыкIэ еджэгъум тегъу ипчъэхэр къызIэуихынхэу мэгугъэ.

Каринэ Дунэе Адыгэ Хасэм и Дипломрэ Адыгэ Республикэм туризмэмрэ курортхэмрэкIэ и Комитет и Щытхьу тхытIэрэ фэгъэшъошагъэх. ЦIэрыIо хьугъэ адыгэ пшъашъэм адыгэ бы-ракъэу Эверест ышыгу зыды-дихьыгъагъэр АР-м и Лъэпкъ музей кыритынэу кыгъгъэ-гугъагъэх.

«Вести КБР».

Абхъаз къэбархэр

Кандидатхэр атхых

Абхъаз Республикэм ипашэу Сергей Багапш игъонэмысэу идунай зихожыгъэр мазэ хьугъэ. Абхъазхэм пэщакIэ хадзыфэкIэ ащ ипшгъэрылгъэр зыгъэцакIэрэр Александр Анкваб ары.

Абхъаз Республикэм ихэдэкIо Гупчэ итхьаматэу Батал Табагуа къызэриIорэмкIэ, мэкъуогъум и 27-м къышчэгъэжыагъэу Абхъазым пащэ фэхьэу зышIоигъохэм ацIэхэр регистрацие ашIыхэу рагъэжыагъ. Джырэ уахьтэм кандидатхэр 3 зэрэхьу-хэрэр: вице-президентэу Александр Анкваб, премьер-министрэу Сергей Шамба ыкIи оппозицием щыIэ партией «Абхъаз лъэпкъ зыкIыныгъэм и Форум» зыфиорэм ипашэу Рауль Хаджимба.

Хэдзынхэр бэдзэогъум и 27-м рагъэкIокIыныхэу Абхъаз Республикэм ипарламент унашъо ышIыгъ. Б. Табагуа къызэри-IорэмкIэ, кандидатхэм азыфагу зэпуцужь ин кыдэщыащтэп. «Единая Россия» зыфиорэ партией Сергей Багапш зипэщэгъэм Абхъазым пащэ фэхьун зыльэкIыщт кандидатурэ кыгъэлъэгъуа-гъэп, ау С. Багапш зэрихьэщтыгъэ политикэм пэблагъэу зип-рограммэ зэхэзыгъэуцагъэ кандидатхэм къахэкIымэ, ащ зэ-рэдырагъэштэщтыр партийцэхэм аушгъэфыгъэп.

ЦIыф къызэрыкIохэм хадзыщт лIышхьэр зыщыщыштым на-хь нахь ашIоIофыр хадзырэ пащэм Сергей Багапш фэдэу лъэп-къым имамырынгъэ къуыхьумэщтмэ ыкIи ищыIэкIэ-псэукIэ зэ-рэхигъэхьощтым фэбэнэщтмэ ары.

«Наша Абхазия».

МэшIоку гъогур къызIэуахыжыщт

Абхъаз мэшIоку гъогухэм япашэу Гурам Губаз къызэриIо-рэмкIэ, къалэу Сыхьум къышчэгъэжыагъэу урыс-абхъаз гъунапкъэм нэс Iорэ мэшIоку гъогум игъэкIэжыным шIэхэу къауышщт. Бэдзэ-огъу мазэм ыгузэгъу нэс а гъогур къызIэуахыжынынуу мэгугъэх.

Абхъаз Республикэм щыпсэхухэрэмкIи, чIыпIэ зэфэхьаф-хэм къарыкIыхэу ащ къахэхэрэмкIи ар Iэрыфэгъу хьушщт. Ана-хьэу мы зыгъэпсэфыгъо мэээ фабэхэм урыс-абхъаз гъунапкъэм итаможнэ цIыф жьугъэу щызIэуыкIэрэр нахь макIэ хьушщт.

Псыхъоу Псоу щегъэжыагъэу Сыхьум нэс телъ мэшIоку гъогум изетэгъэпсыхьажыным ОАО-у «Урысыем имэшIоку гъогухэр» зыфиорэм испециалистхэм зырагъэжыагъэу мээаер ары. ГъэцэкIэжыным-гъэкIэжыным Iофыгъохэм апэлуагъэхьанэу Урысыем Абхъаз Республикэм сомэ миллиарди 2 фитIупшыгъагъ. Ащ гъогу километри 100-м ехьу рагъэцэкIэжыгъ.

Бэдзэогъум электромэшIоку «Сыхьум — Адлер» зыфиорэм мафэ къэс цIыфхэр зэришхэу ригъэжыагъыщт.

«Интерфакс — Туризм».

Краснодар краимрэ Адыгэ Республикэмрэ ягъунапкъэхэр зыгъэнэфэрэ псыхьошхоу Пшызэ илээсыбэ хьугъэу «ипшъэрыльхэр» егъэцакIэх. Къушхьэхэм къашежъэрэ псэу ащ къыщызэ-лукIэрэр хым рещалIэ, цыфхэм афэлажэ. НахьыбэмкIэ шьыры-тыныгъэ хэлъэу гъэпсыгъэ нахь мышIэми, къыдэкIэу ыкIи чылэ-хэм къакIауу къыхэкIыгъ, джащ фэдэу чыопсым зэхьокIыныгъэ-хэу къызыдыхьхэрэм атегъэ-псыкIыгъэу илофшIаки хигъа-хьозэ, нэпкъхэм зэщыкIоныгъа-бэ афешы. Ащ къызыдыхьын ылъэкIышт мыхьом-мышIагъэхэм ящынагъо шылэ зыхьурэр мы лъэхъаным фэдэу къушхьэхэм къяхьэрэ псым зыщыхьхьорэ уахьтэр ары. ГухэкI нахь мышIэ-

ми, нэпкъхэр гъэпытэгъэнхэр зи-пшъэрыльхэм ялофшIэн аужы-рэ илээсипшым шыкIэгъабэ зэ-рэфэхьугъэм къыхэкIэу, ащ кIэ-рыс чылагъохэм ащыпсэухэрэр Пшызэ къызыдыхьын ылъэкIышт тхьамыкIагъохэм нахьыбэрэ ягу-пшысэньхэ фаеу мэхьу.

Илээс 20 — 30 фэдизкIэ узэ-кIэIэбэжымэ, Пшызэ къаргъо-щтыгъ, хахьэщтыгъэх, рыгыкIэ-щтыгъэх, ешъоштыгъэх, цыф-хэм ялэпылэгъушIоу шытыгъ. Гъэмэфэ лъэхъаным ичылпIэ да-хэхэм цыфыбэмэ зашагъэпсэ-фыщтыгъ. Инэпкъхэри икIэхьэри къэбзагъэх, гуIэтыпIагъэх. Псыр къызыщыдэкIын ылъэкIышт чыпIэхэр агъэпытэщтыгъэх, дамбэхэм къэрэгъулэхэр ялагъэх, япшъэрыльхэр дэгъоу агъэцакIэ-

щтыгъэх. Уцыжъхэр къауамы-гъакIэхэу, игъом ахэр техникэ-кIэ, щэмэдджхэмкIэ аупкIэщты-гъэх. Краснодар краим и Феде-ровскэ гидроузэл зэкIэ нэпкъхэ-ри, кIэхьэри, дамбэхэри епхы-гъэхэу, ащ фэлэ-фэшIэ пстэури ыгъэцакIэщтыгъэ.

А лъэхъаным пкIыхьапIэм фэдэу угу къагъэкIыжъэу, джы Пшызэ инэпкъхэр ыгъэкIых. УхьхьанкIэ псыр щынагъо хьу-гъэ, шлоибэ къызыдехьы, уз къыхэпхыни плъэкIышт. Нэпкъ-хэр, екллолIапIэхэр хэкиIэкъу-плэ хьугъэх. Псыхьом къыпэ-блэгъэ псэупIэхэм, анахьэу ста-нищэу Елизаветинскэм, шлоу ащызэлукIэхэрэр псыхьом къы-хатIупшыхьэх, мэ Iаеу псыхьом щыурэр километрэ пчъагъэ

ушыIэми къыплъыIэсэу мэхьу.

Чъэрэ псыхьом пстэуми зэрэ-шэнэу, Пшызэ ошIэ-дэмышIэу къыдэкIуаеу, нэпкъхэм афэмы-лыгъыжыным нэсэу зыкыIэтэу къыхэкIы. Мы лъэхъаным джащ ехьщыр плэми хьушт. Тэхьутэ-мыкIое районым ит псэупIи 10 Пшызэ кIэрыс: Прикубанскэр, Козэт, ПоселкакIэр, Яблонов-скэр, Перекатнэр, БжыхьэкIо-ежъыр, Хомуты, Афыпсыпэ, Хьащтыку, Псэйттыку. Ахэр унэгъо 12341-рэ мэхьу, нэгы-рэ 34567-рэ ащэпсэу. А чыпIэ-хэм апэмычжъэу Пшызэ къы-щыхьалдэх псыхьохэу Афыпс, Убын, КIыбий каналыр. Псы-хьом къыпэблэгъабзэу щыт Ша-псыгъэ псылыгъыпIэр. Арышъ, къоджэ псэупIэхэм ащыщхэр псыхэмкIэ къэухьурэигъэхэу щысых плэми хьушт.

Пшызэ инэпкъхэм ялэагъэ тьдэки щызэфэдэх плон плэ-кIышттэп. Адыгеим ылъэны-къокIэ къэгъэгъэгъэ нэпкъхэм нахь зыщылъхьэнчэ чыпIэхэр илэх. ГушыIэм пае, къуаджэу Псэйттыку къыпэчIынатIэу Пшы-зэ иджабгъу лъэныкъокIэ щыс поселкы Белоозернэр. Километ-ритIу фэдизкIэ ар псыхьом пэ-чыжъ, чыпIэу зыдэщысри нахь лъаг. Арэу щытми, мы чыпIэм джэжкIэ Пшызэ инэпкъхэр ща-гъэпытэх, зыщыщыкIэгъэ чы-пIэхэм мыжъуакIэ араIахь, нахь зыщытешъо чыпIэхэм нэ-пкъыр зыгъэпытэщт чыгхэр ашагъэтысых. Ахэм афэдэ Iоф-шIэн гори тирайон ылъэныкъокIэ щылэ нэпкъхэм ашагъэцакIэрэп. ШыпкIэ, къоджэдэхэми гу-гъомылыныгъэ къызэрэзыха-гъафэрэр зекIокIэ тэрэзэу плы-тэн плъэкIышттэп.

Зигугъу къэсшIырэ Iофым

ыгъэгумэкIырэ цыфхэр зифэ-шъошэ IэнэтIэзехьэхэм ялэIух псыр къызыщыдэкIын ылъэ-кIышт чыпIэхэр агъэпытэхэмэ ашлоигъоу. Ау ахэм кIатыжы-рэ джэуапым уигъэрэзэнэу щы-тэп. Псым изытет ренэу лъы-плъэхэу къало шъхьаеу, ар ошIэ-дэмышIэу къызыдэкIыкIэ, пфэ-шIэжын зэрэщымылэр бэшлагъэ цыфхэм заушэтыгъэр. Джащ фэдэу хьугъагъэ 1966-рэ илэ-сым. Мэзаем и 19-м Пшызэ къыхахьуи, дамбэм кIеуцолIэ-гъагъ. Iэшхьэтетхэм псыхьом изытет лъыплъэхэу алозэ, ошIэ-дэмышIэу дамбэр къылуитхьуи къоджитIу къакIэогъагъ, цыф-хэм зэрарышхо аригъэшыгъагъ.

Анахь зыщыщынагъохэм ащыщ Афыпсыпэ. Темыр лъэны-къомкIэ Пшызэ къуаджэм кIеу-цолIэпагъ. Афыпс Пшызэ зы-щыхьалдэхьыжырэм дэжэ нэпкъ илэжъэп, дамбэр унэгъо хатэм пхырыкIэу агъэпсыгъ. Джащ фэдэх поселкы Кубаньстройри, къутырэу Хомуты. ПсэупIитIури Пшызэрэ Шапсыгъэ псылыгъы-пIэмрэ акIэрысых. Пстэуми апэу псыр къызыкIон ылъэкIыштхэм ащыщ ПоселкакIэр. Ар дамбэм ыкIыбкIэ Пшызэ кIэрыс.

Сыдэу щытми, зыцIэ къесло-гъэ къуаджэхэм, къутырхэм ащы-псэухэрэм мы лъэхъаным гумэ-кIыгъохэр ялэх. Гъэнэфагъэ ипIа-лъэм амышIлээ зэтырагъэуцэ-гъэр нэужым охьтэ кIэкIыкIэ зэ-рамыгъэцэкIэжыщтыр. Ащ пае анахь щынэгъо чыпIэхэм псын-кIэу зыгорэ ялэсыгъэн зэрэфаер гурылогъуаеу. Арышъ, тхьамы-кIагъохэр къэхьуфэхьэкIэ емыжэ-хэу, непэ пшIэн плъэкIыштхэр зифэшъошэ IофышIэхэм зэшIуа-хьхэм цыфхэр ежэх.

ХЪУИЩТ Шэбан.

ПШIЭМЭ КЪЫПШЪХЪАПЭЩТ

Нахьыбэ пшIын фае, ау...

Гъэмэфэ мэфэ фабэхэм цыфым псэу ришъурэр нахьыбэ ышIын фаеу специалистхэм къало, етIани къыха-гъэхьожьы ащи уфэсакъын зэрэфа-ер. Цыфым ыпкъышъол псэу хэтым мэхъанэшхо зэриIэр, ащ ипсауныгъэ бэкIэ псым зэрелытыгъэр гъэнэфа-гъэ. Ау фабэ зыхьукIэ, цыфым пкIан-тIэу къехьэрэр нахьыбэ мэхьуш, псэу чIинэрэм хэхьо, ащ лъэшэу изэрар къэкIон ылъэкIышт. Арышъ, узэшъо-щтым ыкIи ащ ибагъэ уащыгъозэн фае.

Врачхэм зэралорэмкIэ, цыфым ма-фэ къэс псы литри 2 ришъун фае, фабэ хьумэ — литри 3-м нахь мыма-кIэу. ШыпкIэ, мыщ хэхьэх пхъэ-шхьэхэ-мышхьэхэхэм, хэтэрыкIхэм ахэт псыри. Мы Iофыгъом фэгъэхьыгъэу сыда анахь тынаIэ зытедгъэтын фаеу специалистхэм къыхагъэщыхэрэр?

Тызашъорэр

Медицинэ IофышIэхэм зэралыгъэ-рэмкIэ, цыфыр зэшъорэ пстэуми анахь дэгъур псы къызэрыкIор ары. КIуачIэу иIэмкIэ, шIуагъэу хэлъым-кIэ ащ ебгъэпшэн щылэп. Ау непэ щылэныгъэр зынэсыгъэм нафэ къы-зэрешырэмкIэ, псы закъом тешъо пае тьбгъэрэзэн плъэкIышттэп. Ащ къыхэкIыкIэ, псы къызэрыкIом нэ-мыкIэу, уешъонкIэ дэгъоу, шIуагъэ къыхьыщтэу медикхэм зыфалохэрэм такъышъуцун.

Мэфэ фабэм уешъонкIэ дэгъу ли-моным ызыплIанэ къыкIэкIырэ со-кыр, чай джэмышхым имыз дэдэу шъоушыгъу ыкIи щыгъу тIэкIу дэдэ зыхэлъхэ псы стэчаным.

Газ зыхэт минеральнэ псыми псы-фалIэр пщегъэгъупшэ, ащ хэт угле-кислэ газым ишIуагъэкIэ псыр пкы-

шъоным псынIкIэу хэхьэшъ. Ау зынэ-гъу узыхэрэм ар агъэфедэ хьушттэп.

ПкъышъонымкIэ дэгъу мэфэ фа-бэм чай уешъоныр (уцышъор ары-ми, шIуцIэр арыми), лимон хэлъы-ми хьушт. ЕтIани специалистхэм къызэрэхьагъэщырэмкIэ, чай стырым уешъомэ нахьышIу, сыда плэмэ чы-Iэр пкъышъоным хэхъаным такъык 20-м нахь мымакIэу ищыкIагъ, сты-рым псыфалIэр псынIкIэу пщегъэгъу-пшэ. Медикхэм зэрагъэунафыгъэмкIэ, чай уцышъо стырым кIышъор уль-трафиолетовэ нэбзийхэм ащеухьумэ.

Гъэмэфэ фабэм гур егъатхэ кIа-сым. Нахь дэгъур, щэч хэмылэу, ор-орэу пшIырэр ары. Урамхэм ащашъэрэ квасыри хьушт, ащ шъоушыгъоу хэ-лыр шапхэхэм адийштэу щытмэ.

ПсыфалIэр пщагъэгъупшэ щэхэкI гъомылапхьэхэми. Ахэр пкъышъо-лым псынIкIэу хэхьэх ыкIи кIэтIым имикрофлорэ зыпкъ рагъэуцожьы. Ау

ахэр зыщагъэхьазырыгъэхэм тэрэзэу уеплъын, япIалъэ икIыгъэмэ уфэса-къын фае.

Пхъэшхьэхэ-мышхьэхэхэм ахэшIы-кIыгъэ сокхэм, морсхэм псыфалIэр пщагъэгъупшэ, ахэр бгъэхьазыры-гъакIэу щытхэмэ. Шъоушыгъу тIэкIу зэрахьаплъхьэрэм имызакъоу, ызыны-къо фэдиз псы ахэбгъахьоми дэгъу.

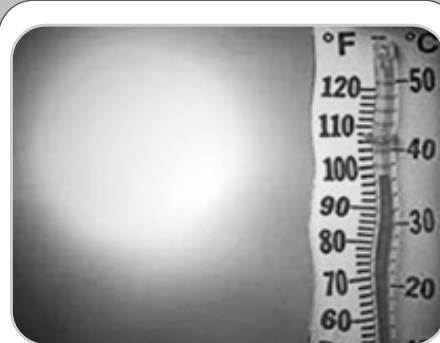
Газ зыхэт псы IэшIухэм уямышъо-мэ нахьышIоу специалистхэм алыгъэ, ахэм нахь лъэшэу псыфалIэ уагъалIэ. Кофери шыбгъэзыен фае мэфэ фабэ-хэм, ащ гумрэ лъынтфэхьэрэ лъэшы-щэу Iоф арегъашIэ, нахь кIын аре-гъэлэгъу. Ащ уемышъон умылэ-кIырэмэ, пчэдыжым нэмыкIкIэ къэ-мыштэмэ нахьышIу.

Гъэмэфэ мэфэ фабэм пивэ чыIэр бэмэ агу къэкIы. Мыщ фэгъэхьы-гъэуи специалистхэм къыхагъэщы а лъэхъаным пивэ нахь къабзэм, «свет-лое» зыфиIоу градуси 4,5-м зыпы-тагъэ емыхьурэр зэкIэми анахь дэ-гъоу.

Шъон пытэхэм афэгъэхьыгъэуи зы чыпIэ шъунаIэ тешъодгъадзэ тшIо-игъу. Медикхэм къызэралорэмкIэ, мэфэ фабэхэм ялэхъан «сухое белое» ыкIи «красное» зыфалорэ санэхэу, псы зыхгъэхьагъэхэр (1:3) ыкIи мыл такъыр зыхэлъыр ары узашъо-мэ хьуштыр. НэмыкI шъон пытэхэр анахь цыф псаумкIи ащ фэдэ мафэхэм щынагъох.

Сыдэуштэу уяшъон фая?

Гъэмэфэ мэфэ фабэхэм узэшъон фаер тэрэзэу къыхэпхыным имыза-къоу, ахэм узэрэшъон фэе шапхэ-

хэми уарыгъозэныр ищыкIэгъэ дэд.

Анахь шIуагъэ къэзыхьынуу щыт псыми (нэмыкIыми) псауныгъэм зэ-рар рихын ылъэкIышт ар егъэлыкIы-гъэу чыIэу уешъомэ.

Мороженэми уфэсакъын фае. Мэ-фэ фабэм пкъышъоным есэ а темпе-ратурэм, чыIэм пэуцужыным ар фэ-хьазырэп. Арышъ, пкъышъол фабэм, ары пакIошъ, стыры хьугъэм чыIэ зыхахьэрэм, пэтхьу-лутхьум «узэкIи-убытэным» ищынагъо щылэ мэхьу.

Специалистхэм тынаIэ тырытагъа-дзэ псэу щыгъу тIэкIу дэдэ зыхэ-лым узешъорэм, псыфалIэр зэрэп-щигъэгъупшэрэм. Цыфым пкIантIэ къехы зыхьукIэ щыгъоу пкъышъо-лым къыхэкIырэр, чIинэрэр ащ фэдэ псым регъэкъужьы.

Анахь мэфэ фабэр арыми, псы башэ уешъоным уфэсакъын зэрэфаер медикхэм къыхагъэщы, сыда плэмэ псы лыеу ишъушъурэм зэрар арыхы гуми, жьэжъыехэми. Бзылгыгъэ зэпкъаджэхэм, лъыдэкIуае зилэхэм, зыгу, зижъэжъые узыхэрэм псэу рашъурэр нахь макIэ ашIын фае. Псы башэ шъуешъоу, ащ емылтыгыгъэу етIани псыфалIэ шъулIэу щытмэ, тIэ-кIу дэдэу щыгъэ псыр шъужэкIоцI дэжъугъэхьыхэмэ хьушт.

Шъузыфэсакъыжъ, хэти псауныгъэ Тхьэм кырыет.

Хъутыгъэхэр къызыфигъэфедзэ зыгъэхьазырыгъэр
ЖАКIЭМЫКIО Аминэт.

Намыс пшымы, пшъхъэ фэошлыжы

Шуклэ, дахэклэ оредым пцлэ кы-щыралоныр адыгэмэ гъэшлэрэ мыл-коу алыгтэщтыгъэ. Джащ фэдэу сэмэркыу-клэнэклэлэ оредым зыхамыгъэфэными фэсакыщтыгъэх. Сыда плэмэ зэ нэмылэми оредклэ мыскыарэ ашлыгъэр ащ нэпэнчъэ ехуэлэщтыгъэ, ыужыклэ шлоу, лыгъэу зрихыагъэхэм цыхъэ афаригъэшлыжыщтыгъэп. Адыгэ лъэпкъым ицлыф пэрытхэу хэгъэгум илоф къэзыгъэгъунэхэу, лызыгъэклуатэхэрэм ящытху дахэ жэрыло усэхэм ащыралощтыгъэ. Лэ-шлэгъухэм ахэмыклуадэу шысэтэхыплэу ацлэ ллэуж пэпчэ кыыханэщтыгъэ. Джащ фэдиз клуачлэу, лъэклэу псаллэм илэр тинепэрэ тхаклохэми кыызфагъэфедэ. Цыфэу шлушлагъэ зилэм, зилъэпкъ зыгъэллэпэу, фэлэ-жыагъэу, зичатэ чанэу фэзыгъэбзагъэу, зыклуачи, зыпси шъхыамысэу фэзыгъэтлыгъыгъэм игугъу дэгъуклэ, дахэклэ ашлыныр, ифэшшошэ щытху фалоныр ахэм хабзэ афэхъугъ. Ащклэ гъэхъэгъэшлэхэр зышлыхэрэм ащыц Мэхьош Руслан.

Мэхьош Руслан цыфым кыылжыгъэ щытхуым игугъу ышлыным ыгуклэ рэззныгъэ хэгъуатэ, шлушлэр мыклодыныр зэфагъэу елытэ. А иеплтыклэ лъэпсэнчъэу кымыгъанэу, кыгъэшпыкхэн гухэлэ илэу тхаклом етхы: «Цыфыр кызыхыгъэ мафэм, зэлъашлэр горэм юбилей фэгъэхыгъэу е нэмык! Изубытылэхэр, ямышлыклэ кыжыаплэхэр озыгъэшлырэ ныбджэгъуныгъэ, гопэхэу, рэззныгъэ-шхо зыхэплхъэрэ гум кыиджыкырэ унэе е зыгорэм илъэлу фэшлыклэ усэ шъуашэм илъэу тхыгъэ фэгъэхъэр поэзие лъагэм ишэпхъэ гохэ зэгъэфэгъэ дэдэмэ аклэмыхъепэрэнклэ хъун. Ау ар жанрэ шъхыафэу кыхэбгъэ-щыныри е ащ шлоклэжыу етлани — пыдзыкылы пшыныри е пшломыхъэ-тэныри а гъэпсыкылэр кызгъэклуэрэп. Ащ фэдэ усэми щылыныгъэм чыплэ щырылапхъэу сепллы». Джа гупшысэхэм атетэу эссехэр, творческэ сурэтхэр усаком афитхыгъэ лъэпкъым идахэ рязыгъалохэу, зиталантклэ укырып-птынэу зытефэу ылытырэ цыфэ лэ-пэлэсэ пчъагъэмэ. Ащ фэдэ цыфхэр тхаклом пэблагъэх, азэлуклэгъухэм гу-хабо ахэгъуатэ, игушъхъэлэжыгъэ кыагъэбаи. «Ащ шлоу ахилъэгъуагъэу, ыгу изымыгъэкыжыкхэрэмклэ адэгочэныр» ишлоигъоныгъэ инэу, ащ фэ-щагъэу усаком хуугъэ. «Зы уахътэ горэм щыублагъэу, — етхы Мэхьош Руслан, — ащ фэдэ цыфхэр къэз-гыотыныр ыкли нэмыкхэм язгъэшлэнхэр сицшылэныгъэ имэхъэнэ шъхыалэу зыфэслъэгъужы хуугъэ». «**Ныб-джэгъум фэгъэхыгъэ гушылэ**», «**Сыгу кышъуфыхыгъэу...**» ыкли «**Шлу шли, псым хадз**» зыфиорэ тхылхэр Мэхьош Руслан игушы-лэхэр кызыушыхыатыжырэ Иофшлагъэх.

Апэрэ тхылгыр фэгъэхыгъэ Уры-сые Федерацием культурэмклэ иза-служеннэ Иофшлэу, адыгэ музы-кальнэ культурэр дэгъоу зышлэу, ащ изыкыгъэлэтын, идэхэгъэ ыкли иба-игъэ цыфыбэмэ алыгъэлэсыгъэным зилахышлу хэзышлыхъэу, оредусэу, пщынэо цлэрылоу ыкли оредылоу Клыргэ Юрэ. Ятлонэрэм щызэхэ-угъоягъэх зэлъашлэрэ усакомхэу, оредусхэу, оредылохэу, иныбджэгъу-хэу, илофшлэгъухэу илъэсыбэрэ зыдэ-лэжыагъэхэм афэгъэхыгъэ усэхэр. Яцэнэрэр тыхэгъэгу имызакъоу, зэрэ дунаеу дашыкычлэхэу лэпэласэклэ щызэлъашлэу ыкли шлушлэгъэ ин,

гупык! хьалэлныгъэ кыызхэфэрэ Шъэумэн Хьазрэт фэгъэхыгъэ. Мы тхылхэм кыащылэгуагъэ Руслан шлошъхуныгъэ пытэу илэр ымы-укъоу, нэмыклым итворческэ зэчый (иушыгъэ) хьалэлэу уасэ фишын зэрилъэкырэп. Ары, Мэхьошым цыфым ищытхуы ылон ылыкышты, нэмык! творческэ цыфым иеплты-клэхэр зэфагъэ хэлъэу кырилоты-кыныхы ылыгъэкышты. Ащ изы шы-сэу щыт «**Лъэпкъ намыс**» зыцлэ тхылыри.

Мэхьош Руслан итхылыкыкэ кы-дэхъэгъэ усэхэр зыфызэхилъхыагъэхэр

**Лъэпкъым илыкло пэрытхэу
лорылатэу, лэпэрытхэу
Титарихы хэулупклагъэу
Лъэуж шлагъо кызынагъэу;
Лъэпкъ гупшысэр зыклэщыгъэу
Сыгу кыэк! пэпчэ шлоклэщыгъоу
«Нишъэ маплъэ.
Тхыаклумышъэ мэдало»
«Бэ» мэхьаныр кыратэу
Адыгэмэ зэралоу.
Нэбгыришъэ афэсэшъэ
Дзэкллол! ашъо джэнишъэ!
Ащ фэдэр зырыз. —
Ашлэныр ашлэпхэр тэрэз.
Якьбар дунаим тэрэз!**

Тхылгыр шъхъэ 12-у зэтеуыгъэ, нэбгыри 127-мэ атешлыкыгъэ сурэтхэр (портретхэр) кыдэхыагъэх. Тхаклом игушысэу лэшлэхэри, игушылэ фаби афелэ зэман чыжыбэхэм кыащ-ежыу неперэ мафэхэм кыанэсыжыу зышлушлагъэ щытхуыкыкэ лъэпкъыр зыгъэбаигъэхэм. Кырегъагъэ ар «**Ижъ дэдэм кышъежыу**» зыфиорэ шъхъэу адыгэ лъэпкъым гъогупэ фы-хэзыщыгъэхэу Уар Хьатыр, Рэдэд, Бо-рэкъо Анцокъу, адыгэ генералисси-мусэу Михаил Алэджыкыо Черкас-скэм, бзыллыфэгъэ бланэу, акылы-шлоу Тыргъэгао ыкли нэмыкхэм афэ-гъэхыгъэ усэхэмклэ.

«**Урыс-Кавказ заом илыхъуж-хэм ащышхэр**» зыфиорэ шъхъэм ташылоклэ я XVIII-рэ ллэшлэгъум ыклэхэм ыкли я XIX-рэ ллэшлэгъум иапэрэ ныкыохэм аджэ Адыгэ шъо-лырым анахэ лыхъужыу исыгъэмэ ащышхэу Тыгъужыкыо Къызбэч, Алэджырыкыо Кушыку. Ялыхъу-жыныгъэкыкэ, япсэемыблэжыны-гъэкыкэ щытхуышхо къэзылэжыгъэ, оредыбэ, кыбарыбэ зыфызэхалхъэ-гъэ дзэкллолхэр кызыубытынкхэ клуа-члэ щымылэу, пачгыхыагъум рищэгъэ гъунэпкъэ шъолыр гъэпытагъэр зэ-пызычымы атеохэзэ, утын лъэш язы-хыштыгъэ лыхъуж псэемыблэжы-хэу зэрэщытыгъэхэр Iупклэу, нафэу Мэхьошым иусэхэм кыащитыгъ.

Лыхъужыныгъэм, псэемыблэ-жыныгъэм агымных «**Советскэ Со-юзым, Урысыем и Лыхъужыхэр, Щытхуым и Орден истепениш кызыэрэтыгъэхэр**» зыфиорэ шъхъэм кыхыиубытэрэ усэхэри. Хэгъэгъу зэо машлом ихылыагъэ, тхыамыклагъоу, гумэкылыгъо-гухэкылыгъоу цыфхэм ащ кыафыхыгъэм ясатырых Нэхэе Да-утэ, Андырхъо Хъусен, Ацумыжэ Ай-дэмыр, Бжыхъэкъо Къымчэрые, Къошк Алыи, Тхыагъушъэ Исмахи-лэ, Шлуцлэ Абубэчыр, Шъхыаклумыдэ Мэхъудэ, Мэзыхэ Мэдинэ афэгъэ-хыгъэ усэхэр. Яхэгъэгъу ишъхыафит-ныгъэ кызыухъумэгъэ зэоллэхэм лы-блэнагъэу зыхагъагъэр гушхогъэ-рээ-ныгъэм гузыр теклоу тхаклом мыщ кыащыретотыкы.

Тхаклом ишлошлэ тетклэ зытефэу ылытырэм ищытху шъхъэхыгъэу

кыызэрэтегушылэрэм фэдэу, ыгуклэ зыдырымгыаштэхэрэми занклэу ацлэ кырыло. Гушылэм пае, 2006-рэ илъэ-сым Ионыгъом и 30-м «Рэдэдэ иныб-жыкыу...» зыфиорэ усэу Мэхьошым гъэзетым кыыригъэхъэгъагъэу, джы мы тхылтым кыдыгъэхъагъэр ащклэ щысэшлу мэхъу.

Усэм лъапсэ фэхъугъэр адыгэпщэу Рэдэдэ Тмутааракъан пщыгъом ипщэу Мстиславрэ дзэхэр ягъусэхэу зызэпэ-гъоклэхэм зэмызаохэу, ежъ дзэпэци-тлур зэрэзбэныгъагъэхэм икыбар. Иашэ амыгъэфедэу, клуачлэклэ зэбэ-нынхэу пщитлур зэзэгыгъагъэхэми, Мстислав кызыпшыгъым, гъэбылты-гъэу зыдылыгъыгъэ сыхъэджасэр Рэдэд кыхылуи кыуыкыгъэ, йуагъэ зэрэзэ-дашлыгъагъэу адыгэмэ япщ имылы-куи, ибын-унагъуи кызыуыкыгъэм ие хуугъэх. «**Теклоныгъэ мэхъуа ар пцлыклэ кыдэпхымы?**» — егъэшла-гъо усаком. Мэхьошымклэ къумал зеклуаклэр адыгэхэмклэ лыгъэп. Лы-гъэм, цыфыгъэм, уадыгъным Рэдэд еплтыкыкэ тэрэз афырылагъэми, Мэ-хьош Руслан ащ ыгу ебгъэу етхы:

**Рэдэдэ, кыэллоштмэ,
сэ шыпкыэ дэдэмклэ,
Сыгу ебгъэ ллэшлэгъуипшл
ащ тешлэжыгъэми.
Тэрэзэу зеклуагъэп
шлу ыгу хэлъыгъэми,
Гушылэу ытыгъэм лэныкыогъазэу
Фэшыпкыэу ишъуз-бын
голу зыфегъазэм
Урысыпщ къумалэу
Мстислав тхыагъэпцым
Кыащти ежъ, йуагъэу ашлыгъэр
зегъэпцым.
Идзэкллол! пхъашэу
гу кылызытагъэмэ
Къончагъэу пийпцым
кыдызэрихыагъэм,
Ялышлэжъ гухэлхэр
адыригъэштагъэмэ,
Джар мытэрэзклэ
кыфалъэгъуныеп,
Ибыни ипхыхъэ-итэкъу
ащ тетэу хъуныеп.**

Цыфышъхъэр кыуухъуми шъхыа-фитныгъэр зытыгъэм фэразэп уса-ком. Лыгъэмрэ цыфыгъэмрэ ижы-клэ кышъыублагъэу ушэтыплэу тила-гъэхэми, тиеплтыкыкэхэми кыахачэ, ти-адыгагъи кыкыкычэ. Ащ кыхэкклэу Мэхьош Руслан упчлэ зэклэлыкыло-хэр кышфегъэгъуцух тыригъэгупшысэ шлоигъоу:

**Хэтэ тэрклэ Рэдэд? Ащ фэдэ дэдэ
Тыщэкла нэпцыкыкэ
тыралыми дыдым?
Зыщыдгъэгъупшэу
тишъхыакло ардэдэм?..**

Тхылтым нахыбэу кыдэхъагъэр Совет хабзэм илъэхъан ыкли тинепэ-рэ мафэхэм кыанэсыжыу лыхъу-жыым духовнэ-нравственнэ лъапсэу илэр Иофшлэклэшлум епхыгъэу, цы-фышъхъэ лъапсэу илэр ащклэ Мэхьош Руслан зыщышхэтырэ усэхэр ары. Цыфым гушлуагъуи насыпи кыфэ-зыхъэу, нравственнэ клуачлэ кыхэ-зылхъэрэ игъашлэ зэпхыгъэ Иофым фыщытыклэу фырилэм зэрэпхыгъэр кыащитотыкыгъэ шъхъэхэу: «Социа-листическэ Иофшлэклэм и Лыхъужы-хэр», «Джырэ тилэхъан. Шлэныгъэ-лэжыхэр», «Археологхэр», «Усаком-хэр, писательхэр», «Сурэтышлэхэр, скульпторхэр», «Культурэм илофы-шлэхэр», «Спортсменхэр», «Нэмык-хэр» зыфиохэрэм. Тхылтым чыплэ ин щыубытыгъэ «Хэхэсым щылэ ти-

лэпкыгъэу цлэрыломэ ащышхэр» зы-фиорэ шъхъэми. «...Мы тхылтым кыдэхъагъэ усэ пэпчэ, сыкызыш-тегушылэрэ нэбгырэ пэпчэ, — етхы Руслан, — шъорышлыгъэ гори хэ-мылэу ары пэпчэ кылэжыгъэу щытху шлошлырэмклэ сыбзэ шлуа-гъэ кыгъын шлошлэу сэгъапчэ на-хыбаломэ кызызхъэгъэхы шлоигъоу, ялэпкъ гупшысэ ащ нахэ куу ез-гъэшлы шлоигъоу, нахэ лъэпкъ зэхэ-шлэ ин аригъэшлыным сыщыгъэгъэу, сыда плэмэ цыф кызырэыкло кыо-дыхэп ахэр, зышъхыамысыжыхэу, яшпыпкыэу лъэпкъым фэлэжыгъэ е фэлэжырэ заклэх, сишлошъхуныгъэ пытэклэ, лъэпкъ гупшысэ итэджэ-псых».

Мэхьош Руслан зыфэусагъэхэр аныбжыкли, ясэнахъаткли, уахътэу кызыхиубытэхэрэмкли зетеклэхэми, зэзыпхыхэу ылытырэр — «адыга-гъэр сыдми ыпэ рагъэшъэу зэрэзэра-хъэрэр, лъэпкъ гупшысэр яхачэу зэ-рээеклохэрэр, ялэпкъ шлулэгъоу фырылэр кызырагъэшпыпкыжырэ шлыклэхэр, ялэпкъ напэ зэрагъэда-хэрэр, ялэпкъ намыс зэрагъэлба-плэрэр арых».

Хэгъэунафыкыгъээн фае: бэмэ зэ-лъашлэрэ, зыкыбар чыжыу йугъэ цыфым уфэусэныр псынкыгъо Ио-фэп, зышлэрэ псэуэми яеплтыкыкэ кы-гъэлэжыгъуыгъауэ зэрэщытым кы-хэкклэу. Ары пасэм зыгорэм ышлэклэ аусыгъэ оредыр цыфхэм аштэным, агу нэсыным апае хэбзэ гъэнэфагъэ-хэр усаком кыдылыгъэнтхэ зыкы-фэагъэр. Ахэр тэрэзэу, шыпкыагъэ хэлъэу кызытегушылэрэ цыфым игъэхъагъэхэр кылотэныр ыкли щыт-ху зифэшъуашэм ишыклэгъэ гушы-лэхэр кыфигъотыныр арыгъэ. А ха-бзэхэр Мэхьош Руслани кыдылыгъэ-тагъэх. Зэфагъэр, шыпкыагъэр Изубы-тыплэ ышлыхэзэ, зыфэусэгъэ нэбгырэ пэпчэ исурэт кыгъэлэжыгъоным Иоф дишлагъэ, Иофгъо мыпсынкылу ып-шъэ рилъхыагъэри зэшлуыгъэ. Усэ пэпчэ кыэугупшысыгъэ хэмытэу, ху-гъэ-шлэгъэ шыпкыэр ылапсэу гъэ-псыгъэ. Ар кыгъэлэжыгъуыгъэным епэсыгъэ шлыкли йуакли усаком кыа-фигъотыгъэ. Арэушхэу дунаим кы-хэхыгъэ образыр художественнэ гъэ-псыклэ-шъуашэклэ кызыэрэтыгъэм узылэпнэ, гур ешэфы, кызытегушы-лэрэ цыфым пэблагъэ уешлы.

Мэхьош Руслан иусэхэмклэ цы-фым уасэу фашлырэр кызыпкыры-кырэ шэнхэм тыналэ атырытегъадзэ: хьалэлэныгъэр, гуклэгъуныгъэр, лы-блэнагъэр, Иофшлэклэшлур, гухэлэ кыабзэр зыпкырылы цыфым уасэу, лытэныгъэу цылэныгъэм щырилэ хуэрэр, ащ фэдэ цыфмэ ашлушлагъэ ащымыгъушпэжыу ягугъу шлулэ зэрашлырэр, ящытху зэралорэр, ащ фэдэ шэнхэр зыхэлхэр дунэе нэпэ-еплхъэу зэрэщытхэр усаком исатыр-хэм кыащелэ. Фай ар «тинепэрэ адыгэ ныбжыкыкэхэр мыхъо-мышлэхэу хэ-гъэгум ихъухъэхэрэм ахэшагъэ мы-хуухэу, лъэпкъ гупшысэр зигургъэу псэун шлоигъоныгъэ зилэхэмрэ ащ кыагъэушын амал зыфагъотышпунэу узыщыгъуыпхъэхэмрэ ялэпкъ зэха-шлэклэ мы тхылгыр тэджэпс афэхъу-нэу». Укырыпшлын плэахыныу шы-сэ дэгъубэ кызыщытыгъэ «Лъэпкъ на-мысыр» шлуагъэ кызытын тхылэ лэ-пылэгъоу зэрэщытым уехырэхышпэ-жыныну щытэп. Непэрэ тхылъеджэ-мэ ямызакъоу, тауж кырыклошт лэ-шлэгъухэми гушъхъэлэжыгъэ афэ-хъун зылэжыкышты тхылтым адыгэм иблэклыгъэ, непэ идунэтетыкыкэ, кыпышлылым игумэк! хэтрэ адыги фиузэнкы зэрэшлоигъор джэмэкъэ-шхоу пкыырылы.

«Намыс пшымы, пшъхъэ фэошлы-жы», ело адыгэ гушылэжыым. Арышъ, Мэхьош Русланэу ижъ дэ-дэклэ кышъегъэжыагъэу неперэ ма-фэхэмклэ клэжыгъэу адыгэхэу лъэпкъ тарихыым хэмыкылоклэжыын лъэуж шлагъо пхырызыщыгъэхэм ящытху дахэ зылошъуыгъэм ежъ ышъхъэкли щытху кыылжыгъэ.

ШЪХЪЭЛЭХЪО Дарико.

Студентхэм Юф арагъэшIэшт

Къэклошт илъэсым имэлы-льфэгъу мазэ нэс Темыр Кореем апышэрэ гъэсэныгъэ зыщы-зэрагъэгъотырэ учреждениехэр щызэфашышты. Студентхэр хэгъэгум ит заводхэм, псэолъэшI организациехэм, мэкъумэщым ыкIи нэмыкI чIыпIэхэм Юф ашарагъэшIэнэу зэбгыратIупщыгъахэ. Еджэныр пы-зидзэжыныу фитыныгъэ зилэ-щтыр мыгъэ дипломыр къыдэ-зыхыныу щыт студентхэмрэ IэкIыб къэралыгъомэ къары-кIыгъэхэу Кореем иуниверси-тетхэм ачIэсхэмрэ.

Пхенъян шыIэ Iэшъхэтетхэм зэралыгъэрэмкIэ, ащ фэдэ лъэбэкхуэхэм къахIэлыкIошт Темыр Кореем изтэгъэпсы-хъахъын ыкIи 2012-рэ илъэсым зыфэдэ къэмыхъугъэ хэгъэгум лъэш ар хуыныр.

Ау Японием щыщ экспертэу Тосимицу Сигемурэ зэрэнэгъу-рэмкIэ Темыр Кореем зытэгъы-ныхъэщтыгъэр студенческэ общежитиехэм зэпзучужын ак-циехэр щырагъэкIокIыныр ары, джаш пае кIэлэджакIохэр хэгъэгум ичIыпIэ зэфэшъхъаф-хэм Юф ашашIэнэу агъэклонхэу рахъухъагъ.

Апэрэхэм ахэтын ыльэкIыштыгъэ

Дунэе ыкIи культурнэ лъэ-жэу Урысыем иIэмкIэ дунаим ит хэгъэгум пшIыкIуфымэ ахэ-хъми, туризмэ пэуагъэхэрэ мылькур проценттищ нылэп. Туристхэу Урысыем къахIохэрэм япчъагъэ гъэрэкIо процен-тиблыкIэ нахъ макIэ хуыгъэ — нэбгырэ миллиони 21-м нэсэу, ащ дэжым Урысыем щыщхэу IэкIыб къэралыгъохэр къэзы-

щызгъэпсынэу, ар къохапIэм зэрэтекIырэ шIыкIэр згъэунэ-фынэу, — къеIуатэ Лора, Фран-цием щыщ студентхэм. — Сэ сшIогъэшIэгъоныгъэр урысмэ инджылызыбзэ зэрамышIэрэр ары. Москва зыпштэкIэ, ащ щыпсэухэрэ туристхэм язэ-щыгъэхэм фэдэу къысщэху. Ащ пае уздэкIошт чIыпIэр къэбгыотыныр е рестораным ушышхэныр Юфыгъэ псынклэ-хэм ашыштыгъэп.

«Урысыем зы туристым те-лытагъэу еврэ 0,61-рэ егъэ-кIоды, гурытымкIэ дунаим ар къызэрэщальгъэрэ еври б», — къеIуатэ туриндустрием и Урысые Союз ипащэ игуадзэу Юрий Барзикиным.

Урысыер хэгъэгум лъаплэу щыт. Европэм изакъоп, зэрэ-дунаеу пштагъэми, ушыпсэун-кIэ нахъ къэлэ лъаплэмэ Моск-ва ахалыгъэ. «Москва дэт хъа-кIэщым учIэсыным чэщ-зыма-фэм гурытымкIэ тефэрэр Аме-рикэм идоллар 237-рэ, Па-риж — доллар 230-рэ, Лон-дон — доллар 216-рэ, Бер-лин — 189-рэ, Прагэ — 141-рэ», — хегъэунэфыкIы компаниеу Knight Frank.

Times of India

Неаполь хэкIым «етхъалэ»

Италием икъэлэ гупчэу Не-аполь хэкIым «етхъалэ», Евро-пэм ихэкIитэкIупIэ шъхъалэ хуынкIэ енгъугъо. Неаполь щыпсэухэрэм пыдзэфэхэр агъэ-стыжхэу рагъэжъагъ. ЧыпIэ мэшIогъэкIосэ къулыкIухэм къызэрэратырэмкIэ, блэкIыгъэ зыгъэпсэфыгъо мафэхэм чIы-пIэ 60 фэдизмэ машIор ашагъэ-кIосагъ. ГумэкIыгъоу зыхэф-агъэхэр къалэм шыхъушIэрэ ма-фием илажъэу бэмэ алъыгъэ, ахэм яфедэ хэлъэуи къащэху. Коммунальнэ къулыкIушIа-

щызэтырагъэузон альэкIырэп. Хэдзынхэр зэхашхэ къэс поли-тихэм ар дэгъоу агъэфедэ, хэ-дзакIохэм къаралэ псынклэу Неаполь игъэкъэбзэн фежъэн-хэу, ау джыри ар зыгъэцэкIэ-жыгъэ къахэкIыгъэп. Премь-ерэу Сильвио Берлускони ащ фэдэ гушыIэхэр цыфхэм къа-зытыгъэхэм ащыщ, ау Iэнаплэм зыIутыр бэшIагъэшъ, къалэр

пщым нахы нахъ шIоуе, хэкI-хэр Iошхъэ-Iуашхъэу щызэ-тельы хуыгъэ.

Специалистхэм зэрагъэунэ-фыгъэмкIэ, мы гумэкIыгъом иушхъагъу шъхъалэр хэкIыр къыдэзыгъэкIыжырэ завод къалэм пэблагъэу зэрэщы-мылтыр ары. Ау нахыбэрэмэ ашIошъ мэхъупэ зэкIэри ма-фием илажъэу. Къалэм щы-псэурэ нэбгырабэмэ зэрэха-гъэунэфыкIырэмкIэ, химиче-скэ пыдзэфэхэр зэкIэ мафиоз-никхэм алэмычIэ чIалъхъажэу, ахэр къыдагъэкIыжхэу мыль-ку дэгъу къыхагъэкIы.

Неаполь имэрэу Луиджи Де Маджитрис ежъ фызэшIомы-хырэ Юфыгъор Сильвио Бер-лускони тырелъхъажы, ащ илажъэу, иинагъэкIэ Италием иящэнэрэ къалэ игумэкIыгъохэр къыримыздагъэхэу елътэ. Берлускони зыпштэкIэ, ащи лажъэр мэрым тырелъхъажы, зыфэгъэзэгъэ ЮфшIэныр тэ-рзэу ымыгъэцакIэу елътэ ыкIи, зэрэху хабзэу, хэкIым идэщын ежъ ыпшъэ ифэжы-щтэу ело.

Политологхэм зэралыгъэ-рэмкIэ, «пыдзэфэ Юфыр» лъэпкэ гумэкIыгъо хуып ыльэкIышт ыкIи апэрэу ащ зиегъэшхо къы-зэкIыштыр Италием и Прави-тельствэрэ Берлусконирэ.

АгъэтIысхэрэп

Британием иэкспертхэм къызалыгъэм, агучIэ изыгъ: Афганистан ихыкум талибэу къаубытыгъэмэ яяшIэнэрэр ары нылэп ыгъэтIысырэр. Ащ фэдэ екIолакIэ судхэм ялэн зы-хуыкIэ, джыри бэрэ НАТО-м идзэхэр а къэралыгъом итын-хэ фаеу хуыныу алъыгъэ. терро-ризмэ ебэныгъэным фэдэжъэп Афганистан дзэ операциеу щызэхашхэрэр, нахыбэрэмкIэ ахэр къангъэбылтым рагъа-пшэх. Провинциеу Гильменд боевик 1175-рэ къышаубыты-гъэмэ, ахэм ащыщху хъапс зы-тыралъхъагъэр нэбгырэ 82-рэ нылэп. Адрэхэр зэкIэ шъхъафит хуужыгъэхэу ячIыгу ит дзэ-кIолIхэм къаззожыкх.

Афганистан иIэшъхэтетхэм къызэралорэмкIэ, хыкумым дэгъоу Юф ешIэ, зэкIэ къызы-хэкIырэр НАТО-м хэхэрэ дзэ-кIолIхэм апэ къифэрэ пстэури къызэраубытырэр арэу алъыгъэ.

Шыпкхэр пIоштмэ, заом ухэтмэ, къушхъэ тIуакIэмэ

къахъокIырэ талибхэм лажэу зымыIэхэри къахэкIыныхэ ыльэ-кIышт, ащ фэдэ горэхэри къа-убытынхэр пшIэхэнэп, ау процент 90-м нэсынэу зымы ышIошъ хуэрэп. Ащ нахъ ушхъагъу тэрэзын ыльэкIы-щтыр судыхэр талибхэм ялъты-шIэжъ зэрэщыщынэхэрэр ары. Ахэм ыкIи яунагъохэм зи къа-мыхуылэнэу, щынэгъончъэу

Судьямэ атIупщыжыгъэ талибхэм ащыщынкIи пшIэхэнэп а пшъэшъэжыер къэзыгъэуа-гъэр, ау зымы а лъыгъэчъэ Ю-фышхор зэшIуихын ыльэкIырэп.

Урысыемрэ Америкэмрэ анахъ лъэшык

Мы аужырэ илъэситIур зы-пштэкIэ, ядернэ къэралыгъуи-мэ яракетхэр фэдитIурэ ны-къорэкIэ нахъ макIэ ашIыгъэх ыкIи дунэе шапхъэу агъэнэ-фагъэхэм адиштэу хуужыгъэ-хэми, Швецием ианалитикхэр ащ ыгъэгумIуагъэхэп.

Ядернэ ракетэ мин IокIырэ шытIырэ джыри къэралы-гъуиэм алэкIэлъ. Ахэр: Уры-сыер, США-р, Великобритани-ер, Франциер, Китаир, Индиер, Пакистан ыкIи Израиль. Къэ-Югъэн фае: ракетэ минитIыр бгъэфедэнкIэ хъазырых, ми-нитIу фэдизыр ащ лъыпытэу атIупщын альэкIышт.

Стокгольм дэт институтэу дунэе гумэкIыгъохэр зэхэзыфы-рэм щыгъэжъэрэ шIэныгъэлэжъ купым ядернэ хъарзынэщыр зэригъэзафэ зэхум, хэгъэгум зэфэшъхъафхэм яаналитикхэр ягъусагъэх. 2011-рэ илъэсымкIэ докладэу нэклубгъо 562-рэ ху-рэм лъэтэгъэуцо бэмышIэу фа-шыгъэ.

Анахъэу доклад къэзышIы-гъэмэ анаIэ зытырадзагъэр Урысыемрэ Америкэмрэ «СНВ-3-кIэ» зэджагъэхэ зэзэгъы-ныгъэу 2010-р илъэсым зэда-шыгъэр ары. Проектым ипа-щэу Шеннон Кайл къызэри-гуагъэмкIэ, Америкэмрэ Уры-сыемрэ зэдашыгъэ зэзэгъыны-гъэр ядернэ ракетэхэр щымы-Iэжыпнэхэм екIурэ гъогуо щы-тэп. Ядернэ IуачIэу къэралы-гъуитIум ялэм зэрэхагъэхъо-щтым ыуж итхэ пэтызэ, ялэр тIэкIу горэмкIэ нахъ макIэ зэ-рашIыштым тегушыIэх ыкIи ар гуппысэ зыхэмылъ лъэбэкъу мэху.

Доклад къэзышIыгъэмэ зэ-кIэмэ къэралыгъуири агъэмы-сэ, ау Америкэмрэ Урысыем-рэ захэпхыжхэкIэ, адрэхэм яулэшыгъэ IуачIэ зэрэхагъа-хъорэм ушхъагъу илэу алътэ. ГушыIэм пае, Тайвань къэ-бырсыры, Китаим Америкэм зышеухъумэ, Индиер Кашмир щыхуэрэ-щышIэхэрэм заще-дзые...

Аналитикхэм зэфэхысы-жъэу ашIыгъэхэм ащыщ хими-ческэ ыкIи биологическэ Iашэ-хэр нахъ макIэу дунаим щагъэ-федэ зэрэхуыгъэр, ахэм ащы-нагъо нахъ къызэрэщыкIагъэр.

Нэклубгъом къыхагъэхэр хэутыгъэ зэфэшъхъафхэр къызфагъэфедэзэ къагъэхъазырыгъэ.

кIухъэхэрэ процент 32-м шъхадэкIыгъ — нэбгырэ мил-лион 12 фэдиз. Ащ фэдэ пчъа-гъэхэм яугъу къэзышIыгъэр Урысыем итуроператорхэм я Ассоциацие итхъаматэ иапэрэ гуадзэу Владимир Канторович ары. Хэбзэ ЮфышIэхэми зе-кIолIхэми а зы гумэкIыгъохэр ары къыхагъэщыхэрэр — уры-сые визэм икъыдэхын зэрэ-къыныр, инвестицие зэрэщы-мылэр, инфраструктурэр икъоу зэрэщымыгъэпсыгъэр, щынэ-гъончъагъэ икъу зэримылтым-рэ бзэ мышIэныгъэмрэ.

«Сэ Урысыем сыклонэу сы-зыкIыфэягъэр ащ итарихъэр икултурэрэ сыгу рехыхъэш ыкIи урысмэ садэгущыIэнэу сыфэягъэш ары. Сыфэягъэ еплъыкIэу хэгъэгум фысиIэр

пIэхэм къызэралыгъагъэмкIэ, джыдэдэм къалэм иурамхэм тонн минитIум къехуэрэ хэкI ателъ. ГумэкIыгъор къэзгъэ-лъэшырэр дунаир градус 30-м нэсэу къызэрэфэбагъэр ары. Ащ ыпкэ къыкIыкIэ хэкIыжъ-хэм мэ Iае къахэу ригъэжъагъ, жыы къабзэ къызщыпщэн чIы-пIэу къалэм къыдэнагъэр мэкIэ дэд. Неаполь щыпсэурэмэ зэ-ралъэкIэу жыы шIоим зыща-ухъумэ. Рестораныбэхэм, ка-фехэм, музейхэм яЮфшIэн зэ-пагъэун фаеу хуыгъэ. Къалэм иурамхэм тIэкIурэ атетырэм ипсауныгъэ къегоон ыльэ-кIышт.

Мыщ фэдэ гумэкIыгъо Неа-поль зилэр апэрэп. ИлъэсипшI фэдиз хуыгъэш хэкIым идэ-щын, урамхэм ягъэкъэбзэн

«Нэбзыцм»

(КъызылэлыкIорэр
мэкъуогум и 29-м
къыдэжыгъэ номерым ит).

Мызэу-мытIоу мэфэкIхэр зэхатщэщтыгъэх адыгабзэм изэгъэшIэн ехылаагъэу. Ахэр зэнэкъокъу шыкIэм тетэу, сабийхэм ашIогъэшIэгъонэу гъэпсыгъагъэх. «Счастливый случай», «Поле чудес», «Кто больше знает» — ащ фэдэ мэфэкIхэм ауж «адыгэ щэджэгъуашхэр» ядгъэшIыщтыгъэ: лэпсы, щыпсы, пIастэ, пчыхъэзэхыхэм бууж — щолэмэхъалыжъу, гуубат, хъаджыгъэм хэшIыкIыгъэ шхыныгъохэр ядгъашIэщтыгъэх, ядгъэшхыщтыгъэх. Ны-тыхэри, сиIофшIэгъухэри а зы мэфэкI Iанэм къедгъэблагъэщтыгъэх. Джащ фэдагъ ны-тыхэм апае зэхэтщэгъэ лекториеу «Традиционная пища адыгов» зыфиIорэр. Лекторием зигугъу къыщытшIыгъэ шхыныгъохэр зэкIэ Iанэм тетхэу ны-тыхэр нэлусэ афэтшIыгъэх, ашхыгъэх, агулэшэу рихыгъэх.

МэфэкIхэм язэхэцэнкIэ лэ-шэу IэпыIэгъу къысфэхуштыгъэх тикIэлэпIухэри, музыкальнэ пащэу Т. Ю. Богатыревари.

Адыгабзэм изэгъэшIэн иамалхэр

Мыадыгэ кIэлэцIыкIухэм адыгабзэр зэрэбгъэшIэшт шыкIэр, ащ къыныгъоу пылхэр зэрэзэшIопхышт шыкIэхэр — мы Iофыгъохэр къызыщагъэуцурэ семинархэр шIэныгъэхэм зыщахагъэхорэ институтым ыкIи кIэлэгъэджэ колледжым ащызэхашэщтыгъэх. КIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэри фэдэ зэхыхэхэм ахэлажэщтыгъэх.

Ащ фэдагъ шэкIогъум и 26-м 1996-рэ илгъэсым шIэныгъэхэм ахэгъэхъогъэным пылх институтым икафедрэ зэхитщэгъгъэ «Iэнэ хъураер». Ар еджапIэм чIэмыхэгъэ кIэлэцIыкIухэмрэ ублэпIэ классхэм ащеджэхэрэмрэ адыгабзэр зэрэбгъэшIэщтым фэгъэхыгъагъ. Ащ хэлэжыагъэх ублэ-

пIэ еджапIэхэм ыкIи кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэм япашхэр, методистхэр, шIэныгъэлэжъхэр, министерствэм ыкIи къэлэ администрацием гъэсэныгъэмкIэ игъэлорышIапIэ яIофышIэхэр, ны-тыхэм ащыщхэр.

«Iэнэ хъураер» зэрищагъ шIэныгъэхэм ахэгъэхъогъэным пылх институтым дошкIолнэ ыкIи ублэпIэ гъэсэныгъэмкIэ икафедрэ ипашэу ЦуукI Тосе. ЗэхэгущыIэжыыр рамыгъажъэ-зэ къэкIоллагъэхэм апашхъэ ордэ ыкIи усэхэр къышIауагъэх адыгэ кIэлэгъэджэ колледжым Пэнэшъу Нинэ щыригъэджэрэ кIэлэеджажIохэм ыкIи тэ тикIэлэцIыкIу IыгъыпIэу N 31-м чIэс кIэлэцIыкIухэм. Мыхэм адыгабзэкIэ зэрагъэшIэгъэ гушIэхэр, гушIэухыгъэхэр, усэхэр ыкIи ордэу «Тыфай» зыфиIорэр къышIауагъэ. КъэсэшIэжы ащ гушIэу хэ-лэжыгъэхэр ыкIи ар жынчэу,

тыкъыызэрэфэкIуагъэр

агу етыгъэу къызэралогъагъэр: **Тыфай, тыфай, тыфай** Адыгабзэр тэ зэдгъэшIэнэу **Тыфай, тыфай, тыфай** Адыгабзэм тырыгушIэнэу.

«Iэнэ хъураем» хэлэжъ-нэу къэкIоллагъэхэр зэкIэ Iэгулэшэу теогъагъэх. Мы зэхыхэм сэри сишIошIхэр къыщыслогъагъэх: бээр ябгъэшIэ-ныр зэрэкъыныр, методическэ IэпыIэгъухэр, программэ гъэнэфагъэ кIэлэцIыкIу IыгъыпIэм пае зэрэщымыIэр, мыадыгэ кIэлэцIыкIухэм адыгабзэр зэрэзэрагъэшIэшт шыкIэм шапхъэхэр хэлхъэгъэн зэрэфаер. СигущыIэ къышхыгъэ-гъэщыгъэ 1995 — 1996-рэ илгъэс еджэгъум къысфэхъагъэу тэ тикIэлэцIыкIу IыгъыпIэ адыгабзэм изэгъэшIэнкIэ кIэлэгъаджэ иIэ зэрэхъугъэр ыкIи нэмыкIыбзэр зэрэзэрагъашIэрэм ишIыкIэ тетэу зы группэм ис кIэлэцIыкIухэр куп-купэу гошчыгъэхэу зэредгъаджэхэрэр. АщкIэ зишIуагъэ къэкIуагъэр «Картонтарэм» ипашэу В. А. Храмовыр ыкIи ежэ кIэлэцIы-

кIу IыгъыпIэм иIэшхъэтетэу Л. И. Фендриковар арых. Iофыгъоу республикэм щыра-хыжыагъэм зэхэшыкI зэрэфы-ряIэмкIэ тызэрафэразэр ыкIи цысэтыхыпIэу адрэ кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэмкIэ ар зэрэщытыр «Iэнэ хъураем» къыщыслогъагъэ.

«Iэнэ хъураем» къэкIолла-гъэхэм зэкIэми къыхагъэщыгъэ икIоу методическэ IэпыIэгъухэр зэрэщымыIэхэр, нэрылгъэу IэпыIэгъухэр зэримыкIухэр. Ау сыгукIэ мы еплъыкIэмэ адезгъэштагъэл, сыда пIомэ тэ тикIэлэцIыкIу IыгъыпIэкIэ нэрылгъэу IэпыIэгъоу тилагъэм фэдэхэр, сызэрэщыгъуазэмкIэ, нэмыкI кIэлэцIыкIу IыгъыпIэхэми агъэфедэщтыгъэх. Ау ахэмкIэ шхъаджэ ежэ зэрэ-шIошIэу, зэрэфызэшIокIэу лажэщтыгъэ. КIэлэпIу IэпIасэ-хэм яIорэ яшIэрэ зэхэлъэу, зэхэуытагъэу къыдэгъэкIыгъэу зи шылагъэл. Мыщ дэжым къэлогъэн фаер мы уахътэу тыкъызтегушIэрэм кIэлэцIыкIу IыгъыпIэмэ апае бзэм изэгъэ-

шIэнкIэ «Программэм» купэу тызэхэхыагъэу тызэрэдэлажъ-щтыгъэр ары.

Мы «Iэнэ хъураем» къышчы-гушIэгъагъ ны-тыхэм ащIэ-кIэ Раиса Киселевар. Ащ къы-Iогагъ тикIэлэцIыкIу IыгъыпIэу N 31-м ипхорэльфыхэу ыкIи икIорыльфыхэу нэбгы-рищ зэрэчIэсыр, ахэм адыга-бзэр зэрэзэрагъэшIэрэ шыкIэм дэгъоу зэрэщыгъуазэр, лэшэу ар ыгу зэрэрихырэр, а Iофым зэрэдыригъаштэрэр. Ащ къы-хыгъэщыгъагъ узыхэс цIыф лэапкъым ыбзэ умышIэныр зэрэмыкIур.

Джащ фэдэу «Бээр цIыф лэапкъым ыпс» зыфиIорэ мэфэкIэу Мыекъопэ гурыт еджапIэу N 7-м шэкIогъум и 26-м, 1997-рэ илгъэсым къэлэ администрацием щызэхитщэ-гъэм тикIэлэцIыкIу IыгъыпIэ хэлэжыгъагъ ыкIи ордэу «Ныбджэгъуныгъэм илгъэу» (гуш. Цуекъо Дж. ордэщыгъор КIыргъ Ю.) зыфиIорэр адыга-бзэкIи урысыбзэкIи къаIуагъ, усэмэ къаджагъэх. ТикIэлэцIы-кIу IыгъыпIэ ащ зэрэхэлэжыа-гъэм пае Щытхъу тхылъ къы-сатыгъагъ, кIэлэцIыкIухэри шIухафтыгъэхэмкIэ агъэгушIо-гъагъэх.

Мызэу-мытIоу Германием къыкIыгъэ бзылфыгъэу Мо-ника Хели адыгабзэкIэ кIэлэ-егъэджэ институтым (джы уни-верситет) нэмыкI зэхыхэхэ-ми къащыгушIэу зэхэсхыгъэу цытыгъэ ыкIи лэшэу гъэзшIа-гъоштыгъэ ар дэгъоу адыга-бзэкIэ зэрэгущыIэрэр. Моникэ сэ нэлусэ сыфэхъугъагъ ыкIи адыгабзэр кIэлэцIыкIу зэрэ-гъашIэрэм нэлусэ зыфишIымэ шIоигъоу зелом, тикIэлэцIыкIу IыгъыпIэ къызгъэблэгъагъ, са-биймэ Iоф зэрадасшIэрэр лэ-шэу ыгу рихыгъагъ.

Бээр зэрэзгъашIэрэм нэмы-кIэу адыгэ шэн-зэхэтыкIэхэм сабийхэри, ны-тыхэри, сиIоф-шIэгъухэри нэлусэ афэсшIы-щтыгъэх. Ащ фэдагъ мэфэкI зэхыхэхэу кIэлэцIыкIу IыгъыпIэм щызэхатщэщтыгъэхэр.

УрысыбзэкIэ «Кушъахпхэр», «Лъэтегъэуцор» ыкIи тимы-лэапкъэгъу сиIофшIэгъухэм роль зэфэшхъафхэр а мэфэкIхэм къащашIыщтыгъэх.

ГъэшIэгъон дэдэу, сэ къызэ-рэсшIошIырымкIэ, зэнэкъокъу-зэхыхэ зэхэтщэгъагъэ «ОшIа о Адыгэ Республикэр» ыцIэу. Ащ мээ зытIуш зыфэдгъэхъа-зырыгъагъ. Нахъ гъэшIэгъон зэрэхъунэу итхухыагъ зэгъу-нэгъу кIэлэцIыкIу IыгъыпIэ-тIоу N 31-м ыкIи N 36-м яIо-фышIэхэр зэнэкъокъу шыкIэм тетэу хэдгъэлэжъэнхэу. ШIэ-ныгъэ гъэнэфагъэхэр тиIоф-шIэгъухэм ядгъэгъотынхэм пае лекции зэфэшхъафхэр зэ-хэтщагъэх. Ахэм къаджагъэх Адыгэ къэралыгъо кIэлэгъэ-джэ институтым ишIэныгъэ-лэжъэу Унэрэкъо Мирэ, шIэны-гъэлэжъэу Шорэ Ибрахымэ, нэмыкIхэри. КIэлэцIыкIухэми темэ зэфэшхъафхэмкIэ до-кладхэр къашIыгъэх. МэфэкI зэнэкъокъум кIэлэпIу коман-дитIу хэлэжыагъ.

КIэлэцIыкIу IыгъыпIэу N 31-м икомандэ «Адыиф» фэтысугъ, кIэлэцIыкIу Iы-гъыпIэу N 36-м икомандэ «Сэ-тэнэй» ыцIагъ. А мэфэкIым къедгъэблэгъагъэх кIэлэцIы-кIу IыгъыпIитIумэ яIофышIэ-хэр, гъэсэныгъэ-пIуныгъэм пылхэр, хъакIэхэр, ны-тыхэр. А мэфэкI зэнэкъокъур кIэлэ-пIухэм яшIэныгъэхэр къыща-гъэлэгъон алгъэкIынэу гъэ-псыгъагъэ.

УпчIэ пэпчъкIэ жюрим оцен-кэхэр ыгъэуцущтыгъэх, залым чIэсхэми тамыгъэхэмкIэ къа-гъэлэагъоштыгъэ командэм джэуапэу къытыгъэр тэрэзмэ, мытэрэзмэ. МэфэкIыр гъэшIэ-гъон дэдэу рекIокIыгъэ ыкIи кIэухым зэкIэ кIэлэпIоу хэлэ-жыагъэхэри хъакIэхэри адыгэ шхынхэр зытет Iанэм къед-гъэблэгъагъэх.

ЦИЫКIУ Бэл.

АР-м народнэ гъэсэны-гъэмкIэ изаслуженнэ Iо-фышI, егъэджэн IофшIэным иветеран.

Клэпхэгъох

Тэмашхьэм тес нахьыжхэр, зэкI пIоми хьунэу, мафэ къэс IофышIэ зыдакло-хэрэ колхозым гъэшIэгъон дэдэ горэм тэ, шъэожьыехэм, тыщыхэнэу кыссыхьы-щтыгъэ. Ащ пае синанэ сызидищэ сшIо-игъоу сыкIэхъопсыщтыгъэ шъхьае, бэрэ сызэрелъэуштыгъэм ишIуагъэ къакло-щтыгъэп, цIыкIухэм яIоф щымыIэу, имы-щыкIагъэхэмкIэ кIаигъэ сымышIынэу кысисIозэ, ыуж сызэрэригъэкIыштым пы-льыгъ. Ситатэ ащ фэдэхэмкIэ Iогъу-шIэ-гъу Амзани сэри тшIыщтыгъэп. Сыда пIомэ ар кытфимыдэныр хэгъэки, «имыщыкIагъэхэр тшъхьэ кызырхьэхэ-рэм пае» бгырыпхышъо тыригъэфэнэуи кытшIошIы. Ау зэгорэм синанэ клэпхэ-гъох сызэрэзидищэгъагъэр сшыгъушIэ-жырэп. Чыжъэу зэкIэкIотэгъэ а лъэхъэнэ хьалэмэтыгъэр сыгу кынэгъэ кIодыеу щымытэу, непэ ар хьугъэм фэдэу сурэт IупкIэу сынэгъу кыкIэуцожьэу зэп кы-зэрэхэкIырэр...

Синанэ неущпчэдыжъ клэпхэгъох зэ-рэкIощтыр пчыхьашхьэ тыгъолыжы-ным ыпэкIэ зэхэсхыгъэти, сэри ащ сы-зидищэ сшIоигъоу кIаигъэ сшIыгъэ. ТIэкIурэ сьдэгъыеу ыпашхьэ сызетым, семыжэгъахэу кысисIуагъ:

— А сишъэожьые дах, губгъуаклохэр жъэу, тыгъэр кыкыомыкIыгъэ, къэтэджык. О джыри уцIыкIушъ, пхъхъоним пае а уахьтэм учыен фае. Ау арэу уфэе дэдэу, ор-орэу укьэтэджышIушIтмэ узьдэсцэнба адэ.

— СыкъэтэджышIушIт! — теубытагъэ хэлъэу сэри джэуап естыжыгъ.

Сызэгъолыжыным сшъхьэ илгыгъэ за-къор нэф къэмышIыгъэ сыкызымыушIы-кIэ, синанэ кыкышIинэн зэрилъэкIы-щтыр ары. Ар сшъхьэ сфимыгъэкIэу чэ-щым тэрэзэу сычъыешIушIгъэп, гумэкIы-гъо горэм сыхэтэу зауэрэ сыкыхъушIы-кIыгъ. Аужырэу сыкызыушIым, гэмэфэ пцэрхьапIэм хьакъу-шыкъу макъэхэр кыIулыкIыхэ зэхьум, синанэ кызырэтэ-джыгъахэр кызыгурьуагъэу сыкызы-щылыгъэти, ыджэ сычъагъ, пхъэнтIэкIум сытэгIысхьи, сылышIлэу езгъэжъагъ.

— Сыдэу жъэу укьэтэджыгъа, нынэ, учыыгъэгущэмэ нахьышIушIгъэба, Амза-нэ муары тхъэжъэу щыль, ори гъолыжы-ба, — ар кысIугушIуи кысисIуагъ.

— Сычъыегъах, клэпхэгъох тыкIонэу сыфай, Сурэ ицукукIэ сыдигъо кыIу-хьашIта? — сэ тызышежъэштым нэмыкI сшъхьэ илъэп.

— Мы сикIэлэ нэф зэрэхъупхьэ дэдэр, янэ губгъом дэкIонышъ, дэлэпыIэнэу фай! — къэлэбэ, сшъхьашъо Iэ кышце-фэ, етIанэ ыгу кысфэгъоу кыпегъэхъо-жы. — Ар дэгъу, ау фабэ ухэпыхьан гуш.

Шыпкърэ пIощтмэ, синанэ сыдакIомэ сишIуагъэ зэрэгъэкIышIтым ыкIи зэ-рэгъэгущIощтым сицыхъэ тель. Сыда пIомэ джынэс клэпхэгъох зыкIохэкIэ ашIэрэр къаIуатэу зэп зэрэгъэхъыгъэр: губгъом бэу кышцагъэкIыгъэ клэпым хи-дзэгъэ хагъохэр зырызэу гъупчэкIэ кы-хахыкIыхъэ, заводым арагъашъ. Сэри ха-гъор кыхъэхъыкIын зэрэлъэкIышIтыр сэшIэ, тыхэтэ чэунэз кышчыкIырэ уцы-хэр гъупчэкIэ тишкIэ цIыкIу кышчы-фисыупкIыхэу мэхъушъ. Ащ пае синанэ зыфилорэ фабэм сызэримыгъэгумэ-кIырэр гурызгъэлонэу сыпыль.

— Фабэм сышчышIынэрэп сэ, — есэ-Iожы сыкъэгъуагъэу. — Ащ сыхэтэу сэ-джэгущышъ, шIункI охъуфэ сыкыб-дышчыIэни слъэкIышIт, клэпым хидзэгъэ хагъохэри бэу кыбдыхъэхыкIышIтых.

— Лы шыпкърэ узэрэхъушIтыр гъуа-щэрэп, сишъэожьый. Арэу зыгорэ дэдэ кышчыуажэу кышпхъэмэ узьдэсцэн, ау укьэкIожы пшIоигъоу угъынагъэу кызебгъажъэкIэ, Сурэ псыщэ кызыгъэ-зэжыкIэ укызыдезгъэщэжъын...

— Сыфаеп Сурэ сыкызыдебгъэщэ-жъынэу, — сызышчышIынэрэ тигъунэгъу бзыльфыгъэм сизакъоу сыкыфигъэнэ-нэу зэрэрихъуагъэм сшъхьащышъо кыгъэгъэджыгъэу сыкъэгъуагъэ. — Сы-гъынэгъэщтэп, плъэгъу фаеми! — те-убытагъэ хэлъэу кыпыызгъэхъожыгъ.

— Адэ угъынагъэу укыхэтIысхьэмэ, сыда сэгбгъэшIэщтыр?

— Сыгъынэгъэщтэп! — теубытагъэ хэлъэу есложыгъ.

— Ашыгъум дэгъоу ушхэн фае, — кысисIуи, щати, къалмыкыщай, къое иxyгъаки, пишкэ гъэжъэгъаки, чэт коп-

Урысыем итхакIохэм я Союз хэт Хьурмэ Хьусенэ усэхэр, поэмэхэр, драматическэ произведениехэр ыкIи роман зьдэт тхылъхэр кыди-гъэкIыгъэх, ахэр ежъ ышIыгъэ сурэтхэмкIэ ыгъэкIэрэкIагъэх. Къыхьэрэ бэдзэогъу мазэм иублэгъум тхакIом ыныбжъ илээс 65-рз хьушIт ыкIи ащ фэгъэхыгъэу ироманыкIэу «Тиурам тыгъэр кышчы-кыокIы» зыфилорэм иапэрэ тхылъ кыдэкIынэу агъэхъазыры. Ащ ипычыгъохэр тигъэзети, журналэу «Зэкъошныгъэми» («Тыгъэр ти-урам кышчыкыокIы») кыхиутыгъагъэх. Джы тигъэзетеджэ лъапIэ-хэр, юбиярым ироманыкIэ иятIонэрэ тхылъ щыщ пычыгъохэм непэ щыублагъэу нэIуасэ шыуафэтшIы тшIоигъу.

кышхо хэлъэу щыпси кызытыригъэ-уцогъэ Iанэм сыпигъэтIысхьагъ.

Ахэм сыгу римыхьырэ ахэтыгъэпти, гушIыIэ лые къесымыгъэложьэу сышхэ-нэу езгъэжъагъ. Ары шъхьае, ежъым джыри зыгорэхэр кышпхъэхэ, сапашхьэ кыригъэуцощтыгъэх, умышIэмэ, сы-нышху пIонэу. АрэушIтэу «кызырэлъ-упхъухъэщтыгъэмкIэ» Шъэукъарэ тхьид-жъэу тызыригъэдэлъхэрэм ахэт нарт шыаор зекIогъоу чыжъэм техьаным ыпэкIэ ежъ-ным зышIомыIофыхэу ащ кызырэдэкIо-кIыштыгъэр сыгу кыгъэкIыштыгъ.

Синанэ сызэгъэхъахэм, губгъом зы-дэтхышIтыр хьамцэцэ Iальмэкъэу ышIы-гъакиIэм ригъэкIушIт. Ащ фэшъхьафэу зы гъупчьи, пIэтэхэ Iужъу хьокIыгъэу Ам-занэрэ сэрырэ кIымафэм унэм тышы-джэгъу зыхьукIэ типхъэпIэкIор иль пIоблэ кIыIум кытфытыригъэдэрэри рилъхьагъэх. Ащ къежэщтыгъэм фэдэу Сурэ ицукужъ макъэ тикъэлэпчъэу дэдэм кышчыIушIт, ащ лъыпгытэуи хьульфыгъэ мэкъэ пхьа-шэкIэ синанэ къеджэжъ:

— Кунац, мэшIокур кыIульэдагъ! Хьатырамытыку нэс лъэсэу укIо пшIо-мынгъомэ, псынклалэу кыкI...

Синанэ ыуж ситэу цагум тьдэкIи, цу-кум тызекIуалIэм, арэу псынклэу апэгъо-кIынэу ежагъэхъыны фай, цукум ис бзыльфыгъэхэр Сурэ есэмэркъэушIт:

— О уику къэуцугъо имыфэзэ Кунацэ къежъэгъах, джы цужьхэр зэрэбгъэжъ-жышIтхэр тшIэрэп нахь!

— Ащ шъо зешъумыгъэгъэгумэкI, бэщ гъумыжыр атхыцIэмэ дэгъоу «за-щыгъэдэжъэгъу» хьупхъэ хьугъэхэу гуIэ-хъэ зэрэкIатхьушIтыр къэшъульэгъу-щтышъ, шъо зижъутгъэпытыхьы нахьы-шIу, — Сурэ иджэуапи хъазырыгъ.

— Сэ сизакъоп, сикIэлэ чани кызде-жъагъ, хагъохэр бэу кыбдыхыкIынхэу еIо, — синанэ кум имытIысхьэу, исхэм къалоштым ежэщтыгъэн фай, ахаллэу щытыгъ.

— ТыздакIорэмкIэ ащ нахь тищыкIэ-гъэшхо щыIэп. Шэгъумэ бэдэр тежъа-гъэу кыпшIошIа, мы сабыим губгъо жьоркъыем сыда ришIыхьащтыр, фабэм зэгубгъэгъэутынэу ара кызыкIепшъэжъа-гъэр? — Сурэ губжыгъэу кытехъупкIагъ.

Ар фэмыемэ, хэт ыIуагыи кымыкIэу зэрэсигъэгъэжъышIтым ыкIи аущтэу зэ-рэхъоу сыкъэгъын кIодыеу синанэ ыкIыб кысхьыкIоплэышIтыгъ.

— Лыгу зилэу къежъагъэр ашкIэ бгъэ-щтэнэу щытэп, къэрэтIысхь. Мыхъуми хьульфыгъэ горэ кытхэтын, — сишъэ-огъу Нурбыйдхэм яхатэ кыпэчIынатIэу щыс Рао къеIо.

— МыгъышIтмэ, зьдэтшIэщт, — къеIо бзыльфыгъэу губгъом кIохэрэм звень-евоеу яIэ Куацэ. Мызыгъогум ымакъэ нахь шыаб, синанэ IофышIэ дэкIын ымы-лэкIыгъэу, къэзыгъэнагъэр зэригъэшIэ-ным пае таджэ кызыIухьэкIэ кызырэдэ-гушIыIэрэм нахь. Джы ащ сэ зыкыс-фэгъазышъ, кысэушIы: — УгъышIтэп ныла?

— Мыгъынэу сэ кысисIуагъ, — сина-нэ сызэрэфызылIэ ыкIи гу кызыIэпыс-шIыхьажыгъэу, сшъхьэу кышIошIыгъэр «хъау» къызгъэкIэу сэгъэсысы. Ащ ыужым сэ сшIоигъор зэхэсэхы.

— Шъульэгъугъэба, мыгъынэу еIо, ащ пае янэ дэлэпыIэ шIоигъо кIэлэ дэгъур зьдэтымышIэу таушIтэу къэдгъэнэна, — теубытагъэ хэлъэу джы Куацэ къеIо.

Синанэ арын фае жажэщтыгъэр, Куа-цэ игушIыIэхэм ауж силэти, цукум исхэм саритыгъ. Ащ ыуж ежъыи дэлэпыIэхъэзэ кыдагъэкIолягъ, етIанэ кур ишъомбгъуа-гъэкIэ зэпызыгъэIыкIэу зыпакIэхэр ку-шъуитIум ательхэ пхъэмбгъухэу зытес-хэм ащышIэу ку гузэгум идзагъэм шы-зэльыкIуатэхьы, зыхагъэтIысхьагъ, сэри сызэриубытылагъ. Джы Сурэ кыфэнэ-жышIыгъэр тыришъэжъэныр арыти, чы гъум мытIырэу ылыгъ зэпытымкIэ цу гъо-жыжытIум ор адишIэхыгъэу атэхъуп-кIэщтыгъ:

— Цоб! Цоб, Iэежъых, икьущтышъ шъуэрэщытыгъэр, джы шъуежъэжъы-ным игъу!

Апэ цуаом иутыни, игъохъо макъи кы-рамыдзахэрэм фэдэу рэхьатхэу тIэкIурэ цухэр щытыгъэх. ЕтIанэ бжыр алуантIэ ашIоигъу пIонэу бгъу зэфшъхьафхэмкIэ апхэкIхэр кIагъэкIотыхьы, зэфеплъэкIы-гъэх. Джыри Сурэ ибэщ нахь «заретIуп-щыр» ары нылэп бжыым занкIэу кIэ-уцожьхьы, мыхьыжъэу зежъагъэхэр. Хьайуан тхьамыкIэхэм агу ягъоу, мош фэ-дизэу жьалымэу язаорэм зырагъэIажэ ашIоигъоу зэбэнэкIыхъэ, ылэ етхьощты-гъэхэри шъузмэ къахэкIыгъэх.

Зыгупсэфыжыгъэхэр ыкIи зызаушъэ-фыгъэр цухэр зэрэсэжыгъэхэр мыгуа-щэу, зыгорэ кызырэжэрэм клэгъэгущIу-хэба мыхэр уигъалоу, апэхэр щэгъэхэу сэлэ Iужьур зытель гъогоу чылэ гъунэ шъофым дэкIырэм тыраушъокуагъэу кIохэу зырагъажьэр ары. Джы зэкIэми заушъэфыгъэу шысыгъэх. Сурэ закъоу тIэ-кIу шIэ къэси цоо бэщыр гъэIагъэу зы-гъэкIэраорэм ымакъэ фэшъхьаф къэлэ-щтыгъэп. Сэ синанэ сыфэтIысыгъэгъопти, исэмэгубгъукIэ сызэрифызылагъэу, кысфэсакъэу сызэриIыгъым фэбэгъэ-гу-псэфыгъэ кысхильхьагъэу сыщытыгъ.

Сапашхьэ щызэгос шъузмэ анэгухэр слъэгъухэрэп, агу аплIэIухэм ятеплэ кы-сегъашIэ ахэр кызырэбэлэрэгъыгъэхэр. Адрэ шъузмэ тапэкIэ исхэри пшъыгъэ-улэум зэкIуIулагъэхэм зэрэфэдэхэр сэлъэ-гъу, зызгъэхэрэгъуэзэ салъэплэшъ. СшIо-гъэшIэгъоныр кушэрэхьхэр мэшэ цIыкIу горэм иохэ къэси, зэкIэми ашъхьэхэр щэчалэм илгыхэм фэдэу, зэдишIтэхэу макIэу зэрэшIуигъэсысхьэхэрэр ары.

Тыгъэр зэрэщытэу джыри кыкыокIы-пэгъагъэп. Ащ имэшIожьоку текIэгъэ дышъэпсыр щызэбгырыутысыкIыгъэ, нахь ин зэрэхъурэм сшIогъэшIэгъонэу сеплэы. Синанэ сызэригъэтIысхьэгъэ ыкIокI си-гупсэфыхьэгъахъшъ, зыкъэсшIэжыгъэу бэшIагъэу сызыкIэхъопсыщтыгъэр джы кызырэдэхъугъэм игушIуагъо сыхэтэу, кум сыкъитIысхьэ зэхьум синаплээгъу кIэкIэу кышчыпшIофэгъэ шъузмэ ацIэ-хэр сыгуIэ къэсэпчыхьы: титэмэшъхьэ благъэхэу Кац, Рау, Тэйбат, Цуц, Iуант, Долэтхьан, нахь тпэлудзыгъэхэ Зазэр, Чэбэ цIыкIу, тымгъэмашъхьэхэу Куац, ЩащIуакIу, Кызыу. ЗэкI пIоми хьунэу, яшэ тисимпэрэат дагъэкIынэу таджэ къэ-кIох. Ащ пае дэгъоу шIэ сыхьугъэ на-хьыбэм ялIэхэу заом хэкIодагъэхэр егъэ-шIэрэу агучIэхэм зэрарытIысхьагъэр. Татэ Осмэн ахэм ащышхэр кельэлухэу, тхьаусыхэ тхылъхэр зафитххэкIэ, нэужым рэхьатыжыны ымылэкIэу джэахьор ри-кIуIыгъэ, кысисIоу кыхьэкIы: «А шъуза-бэхэм, си ПытIыхьу цIыкIу, зэо мыгъом къафихьыгъэ тхьаыкIогъошхор ащыгъу-пшэн альэкIырэп. Ащ иныбжыкыу шIу-цIэ агу кыгъэгъушIуныкIыгъэу кэнэжъы-гъэ ягъашIэ хьазабкIэ ахьы, тыгъэм инэ-фыпси гушIуагъо къафихьыжырэп. Джары чэфыгъом хэтыхэу кыпшIошIы-ми, анэхэм шыгъом нэмыкI закIыкIэмы-лэагъорэр». Ар сыгу кэкIыжыгъэу сы-зэгупшысэщтыгъэр джыдэдэм ахэр рэ-хьатэу, шъхьадж игуIае ыубытыгъэу щысхьэми, псынклэу зыкызызблахъун зэралъэкIышIтыр ары. Джащыгъум, зы купэу зэрэгъуоихэ къэси зэрэхъу хабзэу, апэрэу зэралъэгъухэрэм фэдэу, абгъэгъу дэбэгъыгъэу дэлэ ягуIае афэмыухы-жъэу бэрэ, бэрэ рыгушIышIтыгъ.

Шъофым тынэси, пхъэшIэлэ-кIышI зэпытым тыблэкIы зэхьум, джыри отэтео макъэ кычIэлэIушIышIтыгъэп, гъукIэу Мы-хьамоди, отэтеоу игъусэ лIы Iэм-лъэмы-шхори нэлплэгъум кыыригъэдэщтыгъэхэп. Ау ыкIоцI ит шIуныкIэу пчъэшхоу Iухы-гъэмкIэ хэупкIыгъэ плIэмыешхом фэдэу къэлъагъошIтыгъэм, кIышI машлоу зэкIа-гъэнэгъакир зэхэшIэтыкIырэ жьогъо гъо-жыбзэу кышчыпшIышIышIтыгъ. Мы кIы-щым пэчIынэтIэ шэщым ишагу ары, джыри зэрэжыым емылгытыгъэу, хьу-льфыгъэхэр къабэкIэу цIыф шIуIае кы-зышчылагъошIтыгъэр. Бзыльфыгъэ заулу ахэтым ащыщ къэгущыIэу зэхэпхышIы-гъэп. Хьульфыгъэхэр арых гэмэфэ Iоф-шIэн кIыхъэу апэ илгым ымыгъэгумэ-кIыхэхэрэм фэдэу зэрэгъэгущыIэ зэрэгъэ-сэмэркъэу, зэрэгъэх макъэр зышъхьа-щытыгъэхэр. Ащ пае шъхьадж ышIэн фаер кыгъанэщтыгъэп. Зым шыIыгъыпIэ къэшIыхьагъэм шыхэр кышчылагъэм, адрэм шэщым кычIелешы, яуанэрэм шыкур е цукур зэкIешIэ, ар зэкIэзышIа-гъэм лъэхъу-лъэушъкIэ е лъэрыкIо псын-кIэкIэ шэщI шагум зыкыдырегъэхы... Сэ-шIэ, мыщ шыкоо закъохэп дэтхэр, унэгъо IофхэмкIэ ку зыщыкIагъэхэри арых. Бзыльфыгъэу къэлъагъохэрэр ащ фэ-шъхьаф IофкIэ кызырэмкIуагъэхэм си-цыхъэ тель. Сыда зыпIокIэ Амзанэрэ сэ-рырэ даушIтэу шэщым тызалофитэкIэ, лъэлэуако къэкIогъэ бзыльфыгъэхэр эм-кIэ шIуIае хьуштыгъэх, зэмкIэ нэбгырэ зытIушым блэкIышIтыгъэхэп.

Сурэ ицоо бэщ ыгъэкIэрэо зэпытзэ, мэкъэхэу IэтыгъэкIэ «цобыр» зэпыгъэу-щтыгъэп. Ащ пае къэмынэу цухэр рэхьат дэдагъэх ыкIи кIо макIэм зэрэхэтхэу апэ-кIэ рагъэхъушIтыгъ. БэшIагъэу кудэ зы-щымыфэгъэ кулэмыджхэм изырызгъоу щэрэхъэр зэблагъэшIэуIушIышIтыгъэх. Ар бзыльфыгъэхэм джыдэдэм агукIэ ащэчы-рэ хьазабым иджэрпэдэжъэу кысшы-хъушIтыгъ. Сыда зыпIокIэ дунаим пстэ-ури — псэ зыпыты зыпымыти, цIыфи хьайуани щызэпхыгъэхэу татэ Осмэн кы-сисIозэ, ашкIэ щысэхэри кысфыхьыхэу кыхьэкIышъ, сэри аущтэу джы семыгуп-шысэн слъэкIырэп.

(Джыри кыкIэлэIушIышIт).

ЦЫФЫМРЭ ШЫЛЭНЫГЪЭМРЭ

УИГУШУАГЪО

кыыбдэзыгощырэм уегъэльэшы

Тигъэзет иныбджэгъушоу Емыж Муслымэт Аскъэлае щэпсэу. Кълээгъэджэ сэнэхъатыр шылэныгъэм кыыщидеклоклэу елытэми, искусствэм, сурэттехыным зэрапыщагъэм рэгъушо. Адыгэ шэн-хабзэхэмрэ быслымэн динимрэ зэригъапшэхэзэ, ныбжьыклэхэм ягъэсэнрэ лэхъанымрэ зэрэзэпхыгъэхэм уасэу фишырэм зэрегъэплэкъыжы.

— Сымытхэу сыщылэн сымылэкъыштыгъу кыысщэху, — ело кълээгъэджэ йофшлэным иветеранэу Емыж Муслымэт. — Езгъэжыгъэ темэр сэтхыфэ сыгу рэхъатырэн. Зысыухыклэ, гушлом огум сыдихъыерэм фэдэу сэри зыфэсэши. Стхыштым сегупшысэзэ рэхъатэу чым сырыклоу, цыфмэ сахаплэу уахтэ кыысэкъу.

— *Угу халпхъэзэ птхыгъэмрэ узыфэтхэгъэ цыфым гупшысэу хилъагъо шлоигъомрэ зэтемыфэху кыысэкъу?*

Муслымэт нэгъушоу сапашхъэ шысыгъ, нэшлуклэ кыысеплыгъ. Гъэзетэу инэплэгъу кыфагъэм еплъи, хэцэткыгъ. Шылэныгъэм кынуу шилъэгъу гъэм гуклэ зыкыфигъэзэжы шлоигъоу кыысщыху.

— Сшыгъушэжыерэн зегорэм кыысалогагъэр, — Муслымэт игупшысэхэр лъэгъэклугат. — Сыщытхуэзэ, дэхагъэу еслэгъулэрэр кыхэзгъэщызэ сыфэтхагъ. Гъэзетым кыхауыгъэм еджи, ынэхэр мыушакоху кыысйуагъ: «Слы укъешуагъ. Сэ йоф сшлагъэ, сикъэбар кыпфэслогат, о гъэзетым утхи ахыщэ къэбгъэхъагъ». Ахыщэм пае сызэрэмытхэрэр зэхэзгъэшлыкы сшлогъуагъ шхъае, кыысэдэлунэуи фэмыяхэм сидэуштыгъу сыгурылон елэкъыни!?

— *Узыфатхэрэмэ уагурымы-лоу кыызэрэхэкъырэм фэшл къэлэмыр бгъэтильыжынынэу уахтэ кыысэкъуа, зэмыгъэфэгъэ гупшысэмэ узэ-лгашта?*

— Угуклэ узыфаер псынклэу зэблэпхуэн плэкъыштыгъу сшлэрэн. Илээс 20 фэдиэклэ узэклэбжэмэ, гъэзетым сымытхэмэ сыгуклэ сырэхъатыштыгъэп. Тучаным сыкыуагъэу сичэзы сежэу цыфмэ сахэтми, автобусым сисэу гъогу сытетми, зыгорэхэр стхыштыгъэх.

— *Утхэ зыхъуклэ цыфмэ сыда илэ шлоигъомрэ?*

— Дахэу шылэр ясонэу, шы-лэныгъэр шлу язгъэлэгъунэу сы-

фай. Къурланым седжэ, ныбжьыклэхэри ащ шысэгъэгъуазэх. Зымы сыригъэзырэн, сэр-сэрэу диныр кыхэхыгъэу сидэлажэ.

— *Цыфыр дэхагъэм фэзы-щэрэм укыитегушылэ шло-игъоба?*

— Музыкэм цыфым ыгу тыгъэр кырегъахъэ, кыуачлэ кыреты. Фортепианэм кълэцлыкы-хэр фэгъэгъэсэнхэм сызэрэфеджагъэр шлуклэ зыфэсэлъыгъы. Кълэцлыкы ыгъыплэм сызепашэм музыкант зэрэтимылэр пэрыоху кытфэхуштыгъ. Фортепианэм укларысэу оредышгор кыбгъэлоныр сэнэхъат гъэшлэгъон дэд. Кълэцлыкыгъэр гу къабзэх. Ахэр кызэпшлэнхэр, бгъэгъушлонхэр насыпыгъэуи сэлъытэ. Ежхэм ягушлуагъо сэри сигушлуагъу.

— *Музыкэр, быслымэн диныр, кълээгъэджэ йофшлэ-ныр ззыпхырэм икъэгъанлэ ошлэ?*

— Кълэцлыкыгъэр умыубыху, дэхэ цыкыгъэр яплэзэ уагурылон зыплэкырэм ыуж уиофшлагъэ зыфэдэр цыфмэ нахышлоу къалэгъу. Аскъэлае дэт мэчытым кълэцлыкыгъэр щесэгъаджэх — диныр ясэгъашлэ.

— *Янэ-ятэхэм е нэмыкхэм рагъэзыху кыпшэхъуа?*

— Хъау. Рагъэзыхэрэн. Цыфыр фэным фэшл шлогъэшлэгъонын, ищыклагъэу ылытэн фаеу ясэло. Непэ ебгъэзыгъэр, бгъэукыптагъэр неущ кълэгожынын ыльэкъышт. Шылэныгъэр зытетым тетэу цыфмэ агурызгъало сшлогъу. Диным кызэрилоу, дахэу, гуклэгъу пхэлэу цыфым удзеклон фае.

— *Кълэцлыкыгъэр кыымы-дэлэхэ зыхъуклэ...*

— Дахэу узыдэгъушлэрэр кыыодэлутт. Кыпфэмыер, кы-

омыдэлуттыр уадэжэ къэклогъэп. Кълэцлыкыгъэр диным фаеу зышлэрэр жэбзэ дахэр ары. «Уятэ шлу ыльэгъурэр ори шлу лъэгъу», — ело диным. Ащ кыхэхэгъэ-щырэр уиклалэ гъогуу зырыкло-щтыр ор-орэу бгъэуэфын зэрэфар ары. Ятэ илгъагъо рыклорэ сабыр ыльэ зытеуцоклэ, шылэ-ныгъэм укыыштыгъуытэжыерэн.

— *Диным кълэцлыкыгъэр фегъэджэжнхэр йоф кызэры-клон. Мэщытэу тиереспубл-икэ шашыгъэр бэ, ау цыфэу ачлахъэрэр маклэ.*

— Гъэсепэтхыдэ зыхэлэ расказ цыкыгъэр къафэсэлугатэх. Ислъам диным кыбар гъэшлэгъонэу хэлхэр кълэцлыкымэ ясэгъашлэ. Яунэ зыкложьхэклэ зэхыхыгъэм ялахылхэр, ныбджэгъухэр шагъэгъуазэх. Ны-тыхэм шэн-хэбзэ дэгъухэр зрахъэхэ зыхъуклэ, яклалэхэри мэщытым кыагъэклонхэм тешыныхъэрэн.

— *Яклалэхэр кызымыгъа-клогъэр...*

— Ащ фэдэхэри тилэх. Илээс 15-м кыыклогъэ Аскъэлае щезгъэ-джэгъэр чылэм дэхэм япроцент 70-рэ хуштыгъу сэгугъэ. Пенсием сызыкыуагъэм кыыштыблагъэу диным сидэлажэ.

— *Ащ ынэклэ урысыбзэмклэ кълээгъэджэу Пенэжы-кыуае йоф цыпшлагъ.*

— Диным зэрэфэгъэджэхэрэм пае илээси 10 ыпклэ кыысамытэу йоф сшлагъэ. Джы гъэбылтыгъэу шымытэу, мыбэми, лэжыапклэ кытаты, сшлогъэшлэгъонэу сыпыл.

— *Аскъэлае уцэпсэу, уи-шъашъэу Наурзэ Нэфсэт оред кызэрилоуштыгъэр ти-гъушлагъэп.*

— Джырэ уахтэ Нэфсэти Аскъэлае дэс, оред кыылоныр зыпигъэу. Гъэшлэгъонба, Эдита Пъехэ, Алла Пугачевам, Иосиф Кобзон, нэмыкхэмэ ныбжьым емылтыгъэу оред къало. Нэфсэт оредым езэщыгъэу слыгъэрэн, ау къэрыгъэу мэпсэуш, уах-тэм джэуапыр нахышлоу кыты-

жышт. Сипхъорэльфэу Ярослав Москва йоф шешлэ, апшгъэрэ еджаплэр кыуухыгъ, унагъо ил, сабыеу кыфэхуыгъэм Маргаритэклэ еджагъэх. Сятэ медицинэм шылэжыгъ. Фотоискусствэм сызэрэпыщагъэм фэшл сыклэгъожыерэн.

— *Насынышлоным пае цыфым сыда анахъэу ищы-клагъэр?*

— Сисабый кыысфэмыхуэзэ, унагъом сыкыкыжыгъагъ. Сишхъэгъусэ Джамбэчые шы-щыгъ. Бэрэ тызэдэпсэунэу тфэ-мыгъэхуыгъэми, сыгу ебгъагъэп. Пшъэшъажыер кызытфэхуым, кылытыклогъыгъ. Сэнэхъат маклэп зэгъэгъотыгъэр. Цыфмэ сагурэлэ. Илээс 77-рэ шлэхуу сыхушты. Тхъэм кыыситыгъэу цылаклэм синасып хэзгъо-тагъэу сэлъытэ. Библиотекэшхо сил, сищылэныгъэ сшлогъэшлэгъон. Сигушлуагъо кыыздэзыго-щырэм сегъэльэшы сыгуклэ.

— *Лэхъаным укыыштымы-нэу шылэныгъэм ушылгы-клогъэныр сыда кызыгъэ-хылыгъэр? Адыгабзэр мак-лэу тэгъэфедэба?*

— Дэгъоу еджагъэм сэнэхъат зэрегъэгъотыш, чылэм дэкы-жы. Йофшлэн кыуаджэм шыгъо-тыгъошлон. Сэ Интернетым, компьютерым сапыщагъэп. Ныбжьыклэмэ ащклэ узэрахъоп-сэн шы. «Адыгэ макъэм» еджэрэмэ япчъагъэ сэри сшломакл. Адыгабзэр кыахуымэнэу, лгъа-гъэклотэнэу фэмыехуу сшлорэн, ау шылэныгъэм сызыгъэгумэклэу хэслъагъорэр маклэп. Ешъо-хэш, лашэклэ зэзэожык. Ти-адыгабзи, тишэн-хабзэхэри да-хэ, ау икыоу тэдэлажэрэн. Тинепэрэ ныбжьыклэхэр тэш-мыгъэубых. Ежхэм ящылэны-гъэ опытэу цызэрагъэгъотырэм акыш кыыхахышт. Ау бзэр зэрэтымыгъэлаплэрэм сегъэгумэ-кы. «Сыадыг» ало, абгъэ теожыкхуу сэлъэгъу. Арэу шыг-мэ, адыгабзэри зэрагъэшлэным пэрэлъых, «Адыгэ макъэр» кыыратхыкл, ереджэх. Бзэр — псэ. Бзэм узэкъуегъэуцо. Узэ-кыотмэ — улэш. Тилъэкъ, ти-республикэ лэжыгъэшлоу ялэр лгъыдгъэклотэнэу сыфай.

— *Тхъэм уиухэлъышлэхэр кыыбдегъэху.*

— Тхъауегъэпсэу.

Сурэттым итыр: Емыж Мус-лымэт.

ИСКУССТВЭР — ТИБАЙНЫГЪ

Адыгэ Республикэм ия 20-рэ илээс фэгъэхыгъэ фестиваль-зэнэкъокъоу «Адыгеим ибзэпс жынчхэр» зыфиорэм Тыркоо Эрхъан лауреат щыхуыгъ.

Ансамблэу «Жыуым» Тыркоо Эрхъан хэтэу ижырэ адыгэ оредхэр кыелох, шыклэпшынклэ лъэпкъ мэкъамэхэр егъэжынчых. Искусствэр ищылэныгъэ шыщ зэрэхуыгъэм даклоу, лъэпкъ культурэм зэрэпыщагъэм ишлуагъэклэ ныбджэгъубэ илэ хуыгъэ. Эрхъан Тыркуем кыкыжыгъэу Мыекъуапэ щэпсэу, гум кыыхыгъэ сэнэхъатым фэджэ.

Сурэттым итыр: шыклэпшынаоу, оредылоу Тыркоо Эрхъан.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТИЛЪ Нурбий.

Кыдзыгъэжыер: Адыгэ Республикэм лъэпкъ йофхэмклэ, Тэжыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэп-кыгъэхуэм адырлэ зэхыныгъэхэмклэ ыклэ кыбар жъу-гъэм иамалхэмклэ и Комитет. Адресыр: ур.Кре-стьянскэр, 236

Редактор
шхъалэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор
шхъалэм иапэрэ
гуадзэр
АУЛБЭ Руслъан

Редактор
шхъалэм
игуадзэр —
пшъэдэкъыж
зыхырэ
секретары
ХЪУРМЭ Хъусен

Пшъэдэкъыж
зыхырэ
секретары
НЭПШЭКЪУЙ
Заур

Редакциер
зыдэшлэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
редактор шхъалэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,

редактор гуадзэр-
пшъэдэкъыж зы-
хырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
advgvoice@mail.ru

Зышаушыхъаты-
гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын йофхэмклэ,
телерадиокъэтын-
хэмклэ ыклэ зэлы-
лэсклэ амалхэмклэ
и Министерствэ
и Темеыр-Кавказ
чылпэ гъэлары-
шлал, зэраушыха-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Зышыхауыгъэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4285
Индексхэр
52161
52162
Зак. 1692

Хэутыным
узщыклэтхэнэу щыт
уахтэр
Сыхъатыр 18.00
Зыщыклэтхэгъэхэ
уахтэр
Сыхъатыр 18.00